

بررسی اثرات کاهش پیچیدگی گزارشگری مالی با مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود

غلامرضا بیگلر خانی

گروه حسابداری، واحد بین الملل کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران
Rezabiglarkhani@yahoo.com

قدرت اله طالب نیا

دانشیار و عضو هیئت علمی گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
Gh_talebniya@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۹/۰۳ تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۰/۰۷

چکیده

پیچیدگی یکی از مهمترین موضوعات گزارشگری مالی است. پیچیدگی ناشی از مشکلات ذاتی در استفاده از اصول پذیرفته شده حسابداری و ترسیم فعالیت های اقتصادی یک شرکت برای شناخت و اندازه گیری عناصر صورت های مالی با استفاده از قواعد حسابداری است. از سوی دیگر امروزه یکی از موضوعات مهم و حساس در شرکت ها، بحث مسئولیت اجتماعی شرکت ها می باشد و افراد بیشتر تمایل دارند در شرکت هایی سرمایه گذاری نمایند که گزارشگری مسئولیت اجتماعی را ارائه دهند. هدف از این پژوهش بررسی ارتباط گزارشگری مالی با مسئولیت اجتماعی شرکت ها و مدیریت سود در آنها می باشد. این پژوهش طی یک بررسی ۱۰ ساله از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷ مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش نشان می دهد که بین پیچیدگی گزارشگری مالی و مسئولیت اجتماعی رابطه معکوس و معناداری برقرار است و هرچه قدر گزارشگری مسئولیت اجتماعی کاهش یابد پیچیدگی گزارشگری مالی افزایش می یابد. همچنین در بین شاخص های مدیریت سود دریافتیم که با افزایش برنامه های آموزشی برای اعضای حرفه یا صنعت و نسبت دارایی های ثابت به کل دارایی ها، پیچیدگی گزارشگری مالی کاهش می یابد اما افزایش تعداد اعضای هیئت مدیره با پیچیدگی گزارشگری مالی رابطه عکس دارد و همچنین نسبت هزینه تبلیغات و بازاریابی به فروش ارتباط معناداری با پیچیدگی گزارشگری مالی ندارد. همچنین بین مدیریت سود و پیچیدگی گزارشگری مالی نیز رابطه ی مستقیم و معنی دار برقرار است. و افزایش مدیریت سود موجب افزایش پیچیدگی گزارشگری مالی خواهد شد.

واژه های کلیدی: پیچیدگی گزارشگری مالی، مسئولیت اجتماعی، مدیریت سود.

۱- مقدمه

صورت های مالی ایجاد می کند؛ از این رو، شناسایی احتمال وقوع تقلب در صورت های مالی همواره کانون توجه سرمایه گذاران، قانون گذاران، مدیران و حسابرسان بوده است. نتایج پژوهش های اخیر نشان می دهد شرکت های دارای صورت های مالی با خوانایی کمتر، احتمالاً بیشتر از سایر شرکت ها به ارتکاب تقلب در صورت های مالی اقدام می کنند. افشاء اطلاعات معمولاً از سه بخش شامل محتوا، زمان بندی و نحوه ارائه اطلاعات تشکیل شده است که سودمندی هر یک از آن ها به خوانایی و قابلیت فهم گزارش های مالی بستگی دارد (کورتیس، 2004) در این راستا، کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا در سال 1967 یک گروه مطالعاتی برای ارائه رهنمودهایی به منظور بهبود خوانایی و قابلیت فهم رویه های افشای شرکت ها تشکیل داد. نتایج این گزارشات که در سال 1969 با عنوان گزارش ویت منتشر شد، توصیه می کرد از آنجا که همه سرمای هگذاران قادر به فهم سریع گزارشات پیچیده شرکت ها نیستند، لذا شرکت ها باید از انتشار گزارش های پیچیده، طولانی و یا زاید، خودداری نمایند (آجینا و همکاران، 2016). در پژوهش حاضر قصد داریم به بررسی اثرات مسئولیت اجتماعی و 4 شاخص مربوط به آن و همچنین مدیریت سود بر روی پیچیدگی گزارشگری مالی بپردازیم و بیان کنیم که از بین این متغیرها کدام عواملی می تواند پیچیدگی گزارشگری مالی را کاهش دهد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- پیچیدگی گزارشگری مالی

تئوری پیچیدگی چارچوبی برای فکر کردن و در نظر گرفتن جهان ارائه می کند. این تئوری رویدادی را پیش بینی نمی کند، اما قادر است به سازمان جهت شناسایی قابلیت ها و یافتن ریسک های آن ها کمک کند. پیچیدگی سیستم ناشی از قواعد پیچیده نمی باشد، بلکه ناشی از رفتار پیچیده ای است که از روابط درون سازمانی، تعاملات متقابل و ارتباطات دوجانبه عوامل در داخل و بین سیستم و محیط به وجود می آید. پیچیدگی را می توان بر حسب پیچیدگی ساختاری و پیچیدگی عملیاتی طبقه بندی نمود. پیچیدگی ساختاری در رابطه با قابلیت پیش بینی بهای تمام شده محصولات، بهای تمام شده فرآیند تولید و بهای تمام شده مواد اولیه و نیروی کار می باشد. پیچیدگی عملیاتی به بهای تمام شده غیر منتظره تنوع در محصولات ناشی از عدم اطمینان در تقاضای مشتریان مربوط است. همچنین، ممکن است ناشی از زیان مداوم فعالیت سازمان به دلیل کمبودها و کاستی ها باشد (العمودی و کومار، 2017).

فراهم آوردن اطلاعات مفید برای تصمیم گیری استفاده کنندگان خارجی از صورت های مالی، یکی از اهداف مهم گزارشگری مالی شرکت ها است. اطلاعات به منظور مفید بودن برای تصمیم گیری باید قابل فهم، مربوط، قابل اعتماد و قابل مقایسه باشند. به موقع بودن صورت های مالی یکی از مهم ترین عوامل تعیین کننده مربوط بودن اطلاعات است. اطلاعات مذکور باید در کوتاه ترین زمان بعد از پایان سال مالی باید در دسترس استفاده کنندگان خارجی باشد، در غیر این صورت با گذشت هرچه بیشتر زمان ارزش اقتصادی این اطلاعات کمتر خواهد شد. به هنگام بودن گزارشات مالی شرکت توسط استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری، حرفه حسابداری و سازمان های حرفه ای و نظارتی به عنوان یکی از خصوصیات اطلاعات حسابداری مالی شناخته شده است. اهمیت به موقع بودن اطلاعات برای تصمیم گیری در بسیاری از تحقیقات مورد بررسی قرار گرفته است (چمبرز و پنمن، 1984؛ چوی و چو، 1998؛ بال و همکاران، 2000؛ سهالی و سپیر، 2004). برخی از محققان به موقع بودن را یکی از معیارهای اندازه گیری کیفیت حسابرسی معرفی می کنند (لونیتس و کارامانیس، 2005). به علاوه، در بازار سرمایه کشورهای در حال توسعه، گزارشگری مالی به موقع یکی از ابزارهای اصلی برای کاهش سوء استفاده از اطلاعات دست اول شرکت توسط افراد داخل شرکت به شمار می رود (اوسوانسا، 2000).

به عبارت دیگر، ارائه به موقع اطلاعات می تواند راهی برای کاهش عدم تقارن اطلاعات و کاهش پخش شایعات در مورد سلامت و عملکرد مالی شرکت باشد. عواملی نظیر اندازه موسسه حسابرسی، اندازه شرکت، سطح نظارت خارجی، اخبار خوب و بد و غیره بر فرآیند ارائه اطلاعات تاثیرگذار می باشند. پیچیدگی حسابداری شرکت مورد بررسی و همچنین کیفیت گزارشگری مالی نیز می تواند بر میزان به موقع بودن گزارشات مالی تاثیرگذار باشد. کیفیت پایین گزارشگری مالی و پیچیدگی حسابداری می تواند باعث افزایش زمان حسابرسی گردد که در نهایت منجر به افزایش تاخیر در ارائه گزارش حسابرسی و همچنین صورت های مالی حسابرسی شده خواهد شد (جگروند و همکاران، 1397).

فراهم آوردن اطلاعات مفید برای تصمیم گیری استفاده کنندگان خارجی از صورت های مالی، یکی از اهداف مهم گزارشگری مالی شرکت ها است. اطلاعات به منظور مفید بودن برای تصمیم گیری باید قابل فهم، مربوط، قابل اعتماد و قابل مقایسه باشند. افزایش میزان تقلب به ورشکستگی شرکت های بزرگ منجر می شود و نگرانی هایی را در خصوص کیفیت

گزارشگری مالی بالاخص در حسابداری مدیریت اهمیت برجسته ای یافته است (امیرحسینی و قبادی، ۱۳۹۴).

مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، به‌عنوان تعهد یک فرد یا سازمان نسبت به قالب جامعه، درک می‌شود که مردم را نیز مانند محیط فیزیکی در برمی‌گیرد. زمانی که پیامدهای انجام فعالیت‌های آنها، تنها خودشان را تحت تاثیر قرار نمی‌دهد. مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها موضوعی جدید در ادبیات و تحقیقات حسابداری به شمار رفته و از جنبه‌های مختلف توسط سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران، مدیران و محققین مورد توجه قرار گرفته است. امروزه سهامداران خواهان سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی هستند که به‌گونه‌ای مناسب مسئولیت‌های اجتماعی را انجام می‌دهند. گرانث (2008)، ادعا می‌کند که مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها نه تنها در شرکت‌های بزرگ انجام می‌شود بلکه امروزه برای بسیاری از شرکت‌ها ضروری به نظر می‌رسد. مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، مدت زیادی است که توجه بخش آکادمیک، پژوهشگران، شرکت‌های غیردولتی و دولت را به خود جلب کرده است و به‌عنوان یکی از ابعاد مهم فعالیت‌های عملیاتی شرکت‌ها، درآمده است (ویلانووا، لنزو و آرناس، 2007). افزایش جهانی شدن تجارت، بالا رفتن اهمیت استراتژیک روابط ذینفعان و رشد مدیریت تصویر (نما) شرکت، سه عامل کلیدی و محرک اصلی در افزایش اهمیت مسئولیت اجتماعی شرکت‌هاست (عظیم، احمد و ایسلام، ۲۰۰۹، کانسال و همکاران، ۲۰۱۴).

مجمع جهانی کسب و کار "DWBCS" در مورد تعریف مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، اتفاق نظر کامل وجود ندارد؛ تعریفی که از جانب برای توسعه پایدار در سال ۲۰۰۱ ارائه شده است بدین نحو است: "تعهد کسب و کار و تجارت به همکاری برای توسعه پایدار اقتصادی، کار با کارگران، خانواده‌های آن‌ها، جامعه محلی و در نهایت، کل جامعه، برای آنکه بتوانند کیفیت زندگی شان را بهبود بخشند."؛ از این‌رو، ایده اصلی مجموعه‌ای از CSR، این است که شرکت‌ها متعهد به فعالیت در جهت رفع نیازهای آرایه وسیعی از ذینفعان هستند. به بیان رسمی‌تر CSR فعالیت‌های مدیریت است که نسبت به ماکسیم کردن اثر مثبت عملیات شرکت بر جامعه اطمینان بخشی می‌کند؛ و یا عملیات به نحوی است که قوانین، اخلاقیات، تجارت و انتظارات عمومی جامعه از کسب و کار برآورده شود و یا به بیش از آن دست یافت (کانسال و همکاران، ۲۰۱۴).

اگر بپذیریم که هدف غایی انسان‌ها از تلاش و کار اقتصادی حفظ و ارتقای کرامت انسانی است در می‌یابیم که چرا مفهوم مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در دهه اخیر به

پیچیدگی یکی از مهمترین موضوعات گزارشگری مالی است و در میان آنها ابزارهای مالی از همه پیچیده تر است. بورس اوراق بهادار آمریکا (۲۰۰۸)، پیچیدگی گزارشگری مالی را اینگونه تعریف می‌کند: "مشکل استفاده کنندگان صورت‌های مالی به منظور درک و تجزیه و تحلیل جزئیات فعالیت‌های اقتصادی و عملکرد شرکت از طریق پر کردن افشای اطلاعات حسابداری در فرم 10-K" (آسیفر، ۲۰۰۸). پترسون (۲۰۱۲) نیز پیچیدگی اطلاعات حسابداری را چنین بیان کرد: "پیچیدگی ناشی از مشکلات ذاتی در استفاده از اصول پذیرفته شده حسابداری و ترسیم فعالیت‌های اقتصادی یک شرکت برای شناخت و اندازه‌گیری عناصر صورت‌های مالی با استفاده از قواعد حسابداری است" وی نشان داد که پیچیدگی اطلاعات حسابداری به شناخت درآمد و همچنین ناتوانی در تکمیل فرم ارائه گزارش سالیانه به کمیسیون بورس اوراق بهادار (10-K) مرتبط است. او به سه دلیل بر شناخت درآمد تمرکز می‌کند. (۱) شناخت درآمد در همه شرکت‌ها وجود دارد. (۲) اشتباه در گزارشگری درآمد به طور معمول منجر به ارائه مجدد صورت‌های مالی می‌گردد. (۳) شواهد غیر رسمی نشان می‌دهد که شناخت درآمد می‌تواند پیچیده باشد.

یکی از عواملی که ممکن است بر به موقع بودن ارائه صورت‌های مالی حسابرسی شده تأثیر گذار باشد، پیچیدگی اطلاعات حسابداری است. از دیدگاه هیأت تدوین استانداردهای بین‌المللی حسابداری (۲۰۰۸)، مشکلات پیچیدگی ناشی از موارد زیر است: الف) تعداد ابزارهای مالی اندازه‌گیری (ب) حسابداری پوشش ریسک (ج) دامنه استانداردهای حسابداری در خصوص ابزارهای مالی و تعریف ابزارهای مالی (د) عدم شناخت ابزارهای مالی (ه) ارائه و افشا و سایر موضوعات (از قبیل واحد حسابداری). برای مثال، به کار بستن رویه صحیح حسابداری تحصیل یک واحد اقتصادی توسط واحد اقتصادی دیگر، مسائل حسابداری نسبتاً پیچیده و مهمی را ایجاد می‌کند و یا افزایش تعداد محصول شرکت می‌تواند منجر به افزایش فرآیند مدت زمان تهیه بهای تمام شده محصولات گردد (هیأت تدوین استانداردهای بین‌المللی حسابداری، ۲۰۰۸).

۲-۲- مسئولیت اجتماعی

مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها موضوع حساسیت برانگیز و مورد توجه در سال‌های اخیر بوده است و تمایل به سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی که اعمال و گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را دارند، در حال افزایش است و در حوزه

پارادایم غالب و مسلط حوزه ی اداره شرکت‌ها تبدیل شده است و شرکت‌های بزرگ و معتبر جهانی مسئولیت در برابر محیط اجتماعی را جزئی از استراتژی خود می‌بینند (برزگر، ۱۳۹۲).

مسئولیت اجتماعی، موضوعی است که هم‌اکنون در کشورهای توسعه یافته و کشورهایی با اقتصاد باز به شدت از سوی تمامی بازیگران چون حکومت‌ها، شرکت‌ها، جامعه مدنی، سازمان‌های بین‌المللی و مراکز علمی دنبال می‌شود. حکومت‌ها به مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها از منظر تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها و حرکت در جهت توسعه پایدار نگاه می‌کنند؛ شرکت‌ها مسئولیت اجتماعی شرکتی را نوعی استراتژی تجاری می‌بینند که باعث می‌شود در فضای به شدت رقابتی، بر اعتبارشان افزوده شود و سهم‌شان در بازار فزونی گیرد. جامعه مدنی و سازمان‌های غیردولتی، مسئولیت اجتماعی را از شرکت‌ها می‌خواهند؛ چون به رسوایی‌های مالی و فجایع حاصل از عملکرد شرکت‌ها آگاهی و اشراف دارند. سازمان‌های بین‌المللی نیز با توجه به این‌که تاثیرگذاری شرکت‌ها در دنیای امروز بسیار بیشتر از حکومت‌هاست، حل چالش‌های جهانی را بدون مشارکت شرکت‌ها غیرممکن می‌دانند و بسیاری از سیاست‌مداران، به نوعی مدیران شرکت‌ها نیز هستند، مسئولیت اجتماعی را از شرکت‌ها خواهند خواست؛ مراکز علمی نیز به مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، از زاویه نقش شرکت‌ها در توسعه یک کشور و حتی توسعه دموکراسی، تداخل وظایف، مسئولیت‌های یک شرکت با حکومت و هم‌پوشانی‌های حاصل از آن می‌نگرند. به همین دلیل است که امروزه در جهان رقابت، موضوع مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به پارادایمی غالب در حوزه اداره شرکت‌ها تبدیل شده است. مفهوم مسئولیت اجتماعی، فعالیت‌ها را حول یک چهارچوب خاص که حمایت‌کننده تجارت و تقویت‌کننده گفتگو با ذی‌نفعان اصلی می‌باشد، سازمان می‌دهد (امیدوار، ۱۳۸۴).

مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها، مفهومی انعطاف‌پذیر است در عین حال که یک شیوه و روش در نظر گرفته می‌شود، یک هدف نیز هست. مسئولیت اجتماعی بخش‌سازنده استراتژی یک سازمان است، موفقیت مسئولیت اجتماعی در یک سازمان نشانگر این است که تا چه حد آن سازمان توانسته است در حین اجرای مدل سازمانی خود به خوبی نیازهای ذی‌نفعان را نیز جهت‌یابی کرده و پاسخگو باشد. مسئولیت‌پذیری به معنای ارزش قائل شدن برای ارتباطات به هم وابسته است که بین سازمان، گروه‌های ذی‌نفع، نظام اقتصادی و جوامع مرتبط وجود دارد (برجیسی، ۱۳۹۰).

مسئولیت اجتماعی همواره بر مسئولیت و پاسخگویی به عنوان اساس رفتار آن در اجتماع تاکید دارد. حرکت در مسیر مسئولیت اجتماعی یک عامل ضروری است که منجر به تداوم فعالیت سازمان در بلندمدت می‌گردد. انسان‌ها همواره در فرایند زندگی اجتماعی و تعامل با دیگران ناگزیر به رعایت مسئولیت اجتماعی هستند. مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها همواره بر مسئولیت و پاسخگویی به عنوان پایه و اساس رفتار آن در اجتماع تاکید دارد. حرکت در مسیر مسئولیت‌های اجتماعی و زیست‌محیطی یک عامل ضروری و حیاتی است که منجر به تداوم فعالیت سازمان در بلندمدت می‌گردد. هرچند هدف اصلی سازمان‌ها، افزایش کارایی و کسب سود است اما این به خودی خود ضمانت کافی برای بقا و استمرار فعالیت مطلوب سازمان نبوده و سازمان‌ها در عصر اطلاعات و جهانی سازی برای دستیابی به موفقیت باید به انتظارات اجتماعی و اخلاقی پاسخ مناسب نشان داده و به بهترین شکل این گونه انتظارات را با اهداف اقتصادی تلفیق کنند تا دستیابی به اهداف بالاتر را امکان‌پذیر سازند. در واقع انجام بهینه مسئولیت اجتماعی یکی از عوامل اساسی بقای یک سازمان است و موضوعی است که اخیراً مورد توجه بیشتر سازمان‌ها قرار گرفته و در واقع امروزه مدیران، مسئولان و سهامداران بانک‌ها و موسسات مالی نیز دریافته‌اند که فارغ از نوع فعالیت مالی و بانکی خود باید در قبال جامعه و وقایع آن مسئول باشند (رضایی و گلزاریان فر، ۱۳۹۹).

در ایران، مفهوم مسئولیت اجتماعی به دلیل نو بودن هنوز رایج نشده است اما تصویری که صاحبان صنایع از مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها دارند عمدتاً در حوزه‌های زیست‌محیطی، کمک‌های خیریه، ایجاد و حفظ اشتغال، تلاش‌هایی که منجر به دریافت گواهی نامه‌هایی چون رعایت حقوق مصرف‌کننده با تعالی سازمانی و یا زیست‌محیطی شده است و حمایت مالی از همایش‌ها و کنفرانس‌ها می‌باشد، به عبارت دیگر شرکت‌های ایرانی این گونه فعالیت‌هایی خود را مسئولیت اجتماعی شرکتی می‌دانند (امیدوار، ۱۳۸۷).

۲-۳- مدیریت سود

رسوایی اخیر در انرون و ورلدکام و شرکت‌های دیگر این احساس عمومی را در جامعه ایجاد کرد که مدیریت سود اعمال شده توسط مدیران شرکت‌ها در اکثر مواقع به صورت فرصت‌طلبانه است، تا بتوانند از این نوع مدیریت سود حداکثر منفعت شخصی را ببرند و کمتر به منافع سهامداران توجه دارند. با قوت گرفتن این ذهنیت در جامعه که در اکثر مواقع مدیریت سود منفی صورت می‌گیرد، اخیراً قانون‌گذاران در تعدادی از

قوانین مدیریتی برای مقابله با مدیریت سود فرصت طلبانه تجدید نظر کرده اند و مثالاً قانونی وضع کرده اند که اعضای مشخص هیئت مدیره شرکت ها، بایستی مهارت مالی داشته باشند (میرزا محمدی و همکاران، ۱۳۹۹).

مدیریت سود یکی از ابعاد مهم کیفیت گزارش مالی و موضوع اصلی در میان تمامی سهامداران شرکت می باشد از آنجا که میزان سود یکی از معیارهای مهم ارزیابی عملکرد محسوب می شود، بنابراین هر گونه دخالتی که سبب شود صحت گزارش ها خدشه دار گردد می تواند بر نحوه تصمیم گیری کاربران گزارش های مالی تأثیر گذار باشد (زنگین و اوزکان، ۲۰۱۰). پس می توان گفت سرمایه گذاران به ابعاد کمی و کیفی سود اهمیت زیادی قائل هستند عناصر کمی سود را می توان اندازه ارقام تعهدی اختیاری در نظر گرفت، به این ترتیب که هر چه ارقام تعهدی اختیاری در سود بالا باشد نشان دهنده این است که امکان مدیریت سود بیشتر می شود (بولو و طالبی، ۱۳۸۹). اما نکته حائز اهمیت این است که به کارگیری ارقام تعهدی اختیاری (معیاری از مدیریت سود) سالانه برای کشف مدیریت سود موجب عدم کشف مدیریت سود می شود. به سبب این که تأثیرات مدیریت سود بالا و پایین (جهت مدیریت سود) در میان دوره ها در پایان سال تعدیل می شود که این موجب کاهش میانگین ارقام تعهدی در پایان سال می گردد (زنگین و اوزکان، ۲۰۱۰). همچنین مدیران در میان دوره ها انگیزه بیشتری برای مدیریت سود دارند علاوه بر این ارقام تعهدی اختیاری در طول میان دوره ها متفاوت است زیرا مدیریت در میان دوره ها دید مثبت تری دارد و اخبار ناخوشایند را تا میان دوره آخر به تأخیر می اندازد که بتواند مدیریت سود کند (گونی و همکاران، ۲۰۰۸). علاوه بر این استانداردهای حسابداری ملزم می کند که برخی از درآمدها و هزینه ها (مانند مالیات بر درآمد) که ماهیت سالانه دارد ابتدا برای کل سال برآورد شود تا بتوان بر اساس آن، سهم دوره میانی را به نحو مناسب شناسایی کرد بنابراین مدیر می تواند با فرصت طلبی از این برآوردها استفاده کند و با به کار بردن ابزاری به نام مدیریت سود عملکرد میان دوره ها را غلط منعکس کند (دس و همکاران، ۲۰۰۹).

از انگیزه های مدیریت سود می توان به افزایش بازده سهام، شرایط تامین مالی بهتر، انگیزه های سیاسی، کاهش مالیات و اطلاع رسانی به سرمایه گذاران اشاره نمود.

جگروند و همکاران (۱۳۹۷)، ارتباط بین پیچیدگی حسابداری و شفافیت گزارشگری مالی شرکت ها بر میزان تأخیر در ارائه گزارش حسابرس مورد بررسی قرار داده اند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که بین تهیه صورت های مالی تلفیقی

توسط شرکت مادر و پایین بودن شفافیت گزارشگری مالی با تأخیر در گزارش حسابرس رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. به عبارت دیگر، نتایج نشان داد که تهیه صورت های مالی تلفیقی توسط شرکت مادر و پایین بودن شفافیت گزارشگری مالی شرکت ها موجب افزایش تأخیر در ارائه گزارش حسابرس خواهد شد. پور کریم و همکاران (۱۳۹۷)، به بررسی تأثیر مدیریت سود بر لحن گزارشگری مالی در نظام حسابداری ایران پرداختند. لحن با کمک نسبت واژه های مثبت و منفی مشخص می شود که در گزارش های مالی سالانه موجود است. مدیریت سود با استفاده از دو روش ارقام تعهدی و واقعی امکان پذیر است. که در این پژوهش، مدیریت سود تعهدی با استفاده از سه الگوی (جونز، تعدیل شده جونز و کازنیک) و مدیریت سود با استفاده از الگوی روی چودهری آزمون شده اند. نتایج پژوهش آن ها نشان می دهد مدیریت سود تعهدی محاسبه شده براساس الگو های (کازنیک و تعدیل شده جونز) بر لحن بدبینانه تأثیر منفی و معناداری دارد؛ به عبارتی با کاهش مدیریت سود تعهدی، لحن بدبینانه در گزارشگری مالی افزایش می یابد بر این اساس، دیدگاه فرصت طلبانه در خصوص لحن گزارشگری مالی مدیران صدق می کنند تا از این طریق، ادراک استفاده کنندگان از اطلاعات را منحرف کنند؛ در حالی که مدیریت سود تعهدی محاسبه شده براساس الگوی جونز و همچنین، مدیریت سود واقعی، بر لحن بدبینانه تأثیر معناداری ندارند. آزادپور و محمدزاده سالطه (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان (تأثیر عوامل مربوط به هزینه های محرمانه بر کیفیت گزارشگری مالی با تأکید بر اجتناب مالیاتی)، تأثیر عوامل مربوط به هزینه های محرمانه شامل فرصت های رشد، حاشیه سودآوری، رقابت در بازار محصول و تمرکز مالکیت را بررسی کردند. نتایج پژوهش آن ها نشان داد معیارهای عوامل مربوط به هزینه های محرمانه بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر ندارد. همچنین، اجتناب مالیاتی بر ارتباط بین معیارهای عوامل مربوط به هزینه های محرمانه و کیفیت گزارشگری مالی تأثیر ندارد. گرمسیری و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی به بررسی اثر عواملی همچون کیفیت گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت ها، ویژگی های حاکمیت شرکتی، عملکرد مالی، بر شهرت اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، در بازه زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۳ پرداختند نتایج پژوهش های آنها نشان داد که عامل کیفیت گزارشگری و مسئولیت اجتماعی دارای ارتباط مستقیم با شهرت اجتماعی شرکت می باشد، و از میان ویژگی های حاکمیت شرکتی عامل دوگانگی پست مدیر عامل دارای رابطه ای معکوس، میزان مالکیت هیئت مدیره و عضویت صنعتی دارای رابطه مستقیم و سه عامل اندازه هیئت مدیره،

تعهدی و پایداری سود رابطه معناداری ندارد. اما مسؤولیت اجتماعی با قابلیت پیش بینی سود رابطه معنادار دارد. نوبخت و همکاران (۱۳۹۲)، در تحقیق خودبه بررسی، ارتباط پنج ویژگی داخلی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با کیفیت گزارشگری مالی آن ها پرداختند. جامعه آماری تحقیق، کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که به روش حذف سیستماتیک، تعداد 74 شرکت به عنوان حجم نمونه انتخاب شده و دوره زمانی تحقیق از 1387 تا 1392 است. برای اجرای تحقیق، از روش های علی-مقایسه ای و همبستگی و برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون همبستگی، آزمون تفاوت میانگین ها و الگوی رگرسیونی به روش اینتر استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های تحقیق نشان می دهد که کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با پیچیدگی محیط فعالیت، سرمایه گذاری در دارایی های غیر جاری و اندازه شرکت رابطه مستقیم و با چرخه عملیاتی رابطه معکوس دارد اما بین کیفیت گزارشگری مالی و اهرم مالی هیچ گونه رابطه ای برقرار نشده است. کردستانی و رحیمی (۱۳۹۰)، در تحقیقی جهت بررسی عوامل تعیین کننده انتخاب سطح کیفیت گزارشگری مالی و اثرات اقتصادی آن در بازار سرمایه، انتظار داشتند که شرکت ها حدالمقدور در غیاب هرگونه هزینه افشای اطلاعات، بالاترین سطح از کیفیت اطلاعات مالی را انتخاب کنند. نتایج تحقیق آنان، بر وجود رابطه ای مثبت و قوی بین مالکیت نهادی و سطح کیفیت گزارشگری مالی دلالت داشت؛ اما آنان بین رشد فروش، سرمایه گذاری در دارایی های ثابت، اهرم مالی، هزینه سرمایه سهام عادی و عدم تقارن اطلاعاتی با سطح کیفیت گزارشگری مالی، رابطه معناداری به دست نیاوردند. صنوبر و همکاران (۱۳۹۰)، در تحقیقی به بررسی رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی با عملکرد مالی شرکت ها به این نتیجه دست یافت که در صنعت محصولات دارویی بین مسئولیت پذیری اجتماعی با عملکرد مالی رابطه ای وجود ندارد. رحیمی (۱۳۹۰)، در تحقیقی به بررسی تاثیر درصد هیات مدیره غیرموظف و مالکیت نهادی بر مسئولیت پذیری اجتماعی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. یافته های پژوهش نشان می دهد که در بازه زمانی ۱۳۸۱-۱۳۸۸ رابطه معناداری بین درصد هیات مدیره غیرموظف و مالکیت نهادی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها وجود ندارد. محمد و همکاران (۲۰۱۹)، به بررسی روابط بین حاکمیت شرکتی و مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان دو مکانیسم مکمل یکدیگر مورد بررسی قرار داده اند که توسط شرکت ها برای تقویت ارتباط از ذینفعان استفاده می شود. چیچیلیا و

اندازه شرکت، نسبت اعضای موظف هیئت مدیره دارای رابطه معناداری با شهرت اجتماعی نیستند و در نهایت یافته های پژوهش نشان داد که بین عملکرد مالی و شهرت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. حیدرپور و همکاران (۱۳۹۵)، با استفاده از مدل رگرسیونی برای تجزیه و تحلیل، ارتباط بین پیچیدگی حسابداری و شفافیت گزارشگری مالی شرکتها بر میزان تاخیر در ارائه گزارش حسابرس مورد بررسی قرار داده اند. نتایج تحقیق نشان داد که بین تهیه صورتهای مالی تلفیقی توسط شرکت مادر و پایین بودن شفافیت گزارشگری مالی با تاخیر در گزارش حسابرس رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. به عبارت دیگر، نتایج نشان داد که تهیه صورتهای مالی تلفیقی توسط شرکت مادر و پایین بودن شفافیت گزارشگری مالی شرکتها موجب افزایش تاخیر در ارائه گزارش حسابرس خواهد شد. امیرحسینی و قبادی (۱۳۹۵)، در تحقیقی به بررسی رابطه بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی و مالکیت نهادی پرداختند. ابتدا رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت ها با عملکرد مالی مورد بررسی قرار گرفت و سپس رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت ها با مالکیت نهادی با تاثیر متغیر میانجی عملکرد مالی بررسی گردید. نتایج حاکی از تاثیر متغیر واسطه ای عملکرد مالی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی بوده است. عرب صالحی و صادقی (۱۳۹۴)، در پژوهشی تحت عنوان «رابطه مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» دریافت که عملکرد مالی با مسئولیت اجتماعی شرکت نسبت به مشتریان و نهادها موجود در جامعه ارتباط دارد. ولی عملکرد مالی با مسئولیت اجتماعی شرکت نسبت به کارکنان و محیط زیست رابطه معناداری ندارد این پژوهش به مدیران کمک خواهد کرد تا سیاست های موثر مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت ها که برای دستیابی به عملکرد مالی بهتر آنها در بلند مدت لازم است را توسعه دهند. سرهنگی و همکاران (۱۳۹۳)، به بررسی اثرات پیچیدگی گزارشات مالی بر رفتار معاملاتی سرمایه گذاران در بازار سرمایه پرداختند. نتایج نشان داد که گزارش های پیچیده منجر به کاهش حجم معاملات سرمایه گذاران می شود. همچنین اثرات گزارشگری پیچیده بر کاهش حجم معاملات سرمایه گذاران کوچک در مقایسه با سرمایه گذاران بزرگ بیشتر است. در نهایت پیچیدگی گزارش ها باعث کاهش توافق معاملاتی بین سرمایه گذاران می شود. کبیری و محمدزاده (۱۳۹۳): به بررسی رابطه بین مسؤولیت اجتماعی و کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش نشان می دهد که مسؤولیت اجتماعی با کیفیت ارقام

همکاران (۲۰۱۸)، با مطالعه بر روی پیچیدگی استانداردهای گزارشگری مالی و تخصص حسابداری، بررسی کردند که آیا شرکت ها در جستجوی کاهش اثرات منفی پیچیدگی صورت های مالی به وسیله سرمایه گذاری در تخصص حسابداری هستند یا خیر. آنها معیاری از FRC را بر مبنای پیچیدگی استانداردهای حسابداری که افشاهای سالانه را مقرر می کند تدوین کردند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که FRC با تخصص هیأت مدیره و کمیته حسابرسی رابطه مثبت دارد و تخصص حسابداری ارتباط بین FRC و پیامدهای گزارشگری منفی (بد) را کاهش می دهد. نینگتیاس و شونهاجی (۲۰۱۸)، در پژوهشی به بررسی تاثیر هزینه های سیاسی، ریسک دعاوی حقوقی، قوانین حمایت از سرمایه گذار، نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام بر کیفیت گزارشگری مالی با وارد کردن کمیته حسابرسی به عنوان متغیر تعدیل گر پرداخته اند. یافته های آن ها بر اساس برآورد رگرسیون چند متغیره نشان می دهد هزینه های سیاسی و ریسک دعاوی حقوقی، بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر نمی گذارد ولی قوانین حمایت از سرمایه گذار و نسبت بدهی بر حقوق صاحبان سهام، بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیرگذار است. نتایج همچنین نشان داد کمیته حسابرسی ارتباط بین نسبت بدهی بر حقوق صاحبان سهام، ریسک دعاوی حقوقی و قوانین حمایت از سرمایه گذار با مدیریت واقعی سود را تعدیل می کند ولی ارتباط بین هزینه های سیاسی و مدیریت واقعی سود را تعدیل نمی کند. آجینا و همکاران (۲۰۱۶)، با انتخاب نمونه ای از 163 شرکت حاضر در بورس سهام فرانسه به بررسی رابطه بین مدیریت سود و خوانایی گزارش های مالی سالانه شرکت ها پرداختند. یافته های تحقیق نشان داد که بین مدیریت سود و خوانایی گزارش های مالی شرکت ها رابطه منفی معناداری وجود دارد. چان هسی و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهش خود به بررسی ارتباط میان خوانایی گزارش تحلیل گران و بازده سهام شرکت ها در بازار سرمایه چین پرداختند. با بهره گیری از مدل های رگرسیون چند متغیره نتایج حاکی از آن است که خوانایی گزارش های تحلیل گران سبب کاهش عدم اطمینان پیش بینی سود و افزایش قیمت سهام می شود. مرسدس و رودریگو فرناندز (۲۰۱۶)، در پژوهشی به بررسی رابطه دو طرفه مسئولیت اجتماعی شرکتی و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در اسپانیا پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که رابطه دو طرفه مثبت و معنادار بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی شرکت ها وجود دارد. سالوسکی و زولچ (۲۰۱۲)، در پژوهشی با عنوان تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و میزان مدیریت سود، میزان

محافظه کاری حسابداری و کیفیت اقلام تعهدی به عنوان سه معیار کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. آنها تحقیق خود را بر روی 90 شرکت بزرگ اروپایی در طی دوره زمانی 2004 الی ۲۰۱۱ انجام دادند. در این پژوهش از تعریف کارول برای مسئولیت اجتماعی بطور گسترده استفاده شده است و مسئولیت اجتماعی شرکت شامل چهار بعد مسئولیت اقتصادی سودآور، مسئولیت قانونی، مسئولیت اخلاقی و مسئولیت بشردوستانه می باشد. نتایج تحقیق آنها نشان داد که مسئولیت اجتماعی شرکت با میزان مدیریت سود رابطه مثبت دارد و نیز مسئولیت اجتماعی شرکت با میزان محافظه کاری رابطه منفی دارد. یعنی شرکت ها با میزان مسئولیت اجتماعی بالاتر بیشتر احتمال دارد که به مدیریت سود بپردازند و نیز خبرهای بد را کمتر به موقع گزارش کنند. بیدل و همکاران (۲۰۰۹)، در تحقیقی پیرامون ارتباط کیفیت گزارشگری مالی با کارایی سرمایه گذاری، در این باره بحث کردند که کیفیت بالاتر گزارشگری مالی، کارایی سرمایه گذاری در اقلام سرمایه ای را بر اثر کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و در نتیجه، عواملی چون گزینش نادرست یا خطر اخلاقی، افزایش می دهد و به کاهش سرمایه گذاری بیشتر و کمتر از حد منجر می شود. یافته های آن ها مؤید این مطلب بود که همبستگی مثبت یا منفی میان کیفیت گزارشگری مالی و سرمایه گذاری در شرکت هایی که محیط عملیاتی آن ها مستعد سرمایه گذاری کمتر بیشتر از حد است، بیشتر است. این نتایج بیانگر آن است که وجود سازوکاری میان گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری می تواند اصطکاک میان این دو موضوع را که عمدتاً نشأت گرفته از خطر اخلاقی و گزینش نادرست است و کارایی سرمایه گذاری را مختل می کند، کاهش دهد. در نهایت، یافته های آن ها نشان داد که کیفیت گزارشگری مالی با سرمایه گذاری کمتر و بیشتر از حد مرتبط است، و به عبارت دیگر، رابطه ای علی میان کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری وجود دارد و بین کیفیت گزارشگری و سرمایه گذاری کمتر و بیشتر از حد، رابطه معناداری برقرار است. دی بس و دنکر (۲۰۰۴)، بیان کردند مالکیت متمرکز، مدیریت سود را در واحد های تجاری آمریکایی کاهش می دهد و موجب کیفیت بالاتر افشای مالی می شود. تی سوت سورا (۲۰۰۴) و چویی و همکاران (۲۰۱۰) به بررسی ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت ها و عملکرد مالی آنها پرداخت، نتایج پژوهش همگی این محققین یک ارتباط مثبت و معناداری را بین عملکرد مالی و مسئولیت اجتماعی شرکت نشان داد.

۳- روش شناسی پژوهش

روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی یک پژوهش از نوع همبستگی می‌باشد که برای کشف همبستگی بین متغیرها به روش پس‌رویدادی عمل خواهد شد. همچنین از نظر هدف یک تحقیق کاربردی است که از اطلاعات واقعی و روش‌های مختلف آماری برای رد یا عدم رد فرضیه‌ها استفاده می‌گردد و در حوزه تئوری اثباتی قرار می‌گیرد. این پژوهش در چارچوب استدلالات قیاسی - استقرائی می‌باشد، بدین معنی که مبانی نظری و پیشینه پژوهش از راه مطالعات کتابخانه‌ای، مقالات و سایت‌ها در قالب قیاسی و گردآوری اطلاعات برای تأیید یا رد فرضیه‌ها در قالب استقرائی بررسی شده‌اند. پژوهش حاضر طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۷ مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی آنها و نیز اطلاعات مربوط به شاخص‌های اقتصادی مورد بررسی قرار می‌گیرد. بدین منظور اطلاعات مربوط به قلمرو ۱۰ ساله، طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷ در بخش‌های مربوطه انتخاب و به عنوان حجم نمونه مورد بررسی و آزمون قرار خواهد گرفت.

با توجه به مواردی که تا کنون بیان شد پژوهش حاضر شامل دو فرضیه اصلی می‌باشد که به صورت زیر بیان شده است:

(۱) با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می‌یابد.

۱-۱ با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می‌یابد.

۲-۱ با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می‌یابد.

۳-۱ با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می‌یابد.

۴-۱ با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می‌یابد.

(۲) با افزایش مدیریت سود در شرکت‌ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها افزایش می‌یابد.

۴- مدل پژوهش

مدل اول

$$\text{Complexity}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \text{CSR\_SCORE}_{i,t} + \beta_2 \text{Size}_{i,t} + \beta_3 \text{leverage}_{i,t} + \beta_4 \text{ROA}_{i,t} + \beta_5 \text{MTB}_{i,t} + \beta_6 \text{Accurals}_{i,t} + \beta_7 \text{Earn Vol}_{i,t} + \beta_8 \text{Foreign}_{i,t} + \beta_9 \text{Loss}_{i,t} + \beta_{10} \text{Big auditor}_{i,t} + \beta_{11} \text{Industry}_{i,t} + \beta_{12} \text{Growth}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل دوم

$$\text{Complexity}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \text{CorpGov}_{i,t} + \beta_2 \text{Size}_{i,t} + \beta_3 \text{leverage}_{i,t} + \beta_4 \text{ROA}_{i,t} + \beta_5 \text{MTB}_{i,t} + \beta_6 \text{Accurals}_{i,t} + \beta_7 \text{Earn Vol}_{i,t} + \beta_8 \text{Foreign}_{i,t} + \beta_9 \text{Loss}_{i,t} + \beta_{10} \text{Big auditor}_{i,t} + \beta_{11} \text{Industry}_{i,t} + \beta_{12} \text{Growth}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

با توجه به مدل‌های فوق متغیر وابسته تحقیق پیچیدگی گزارشگری مالی می‌باشد که در آن:

$\text{Complexity}_{i,t}$ = پیچیدگی گزارشگری مالی می‌باشد که همانطور که در فوق گفته شد سه فاکتور صورت‌های مالی تلفیقی، وجود بیش از یک نوع محصول و وجود اقلام تعهدی بیش از سطح میانگین را شامل می‌شود. در صورتی که شرکت‌ها هر سه فاکتور فوق را همزمان دارا باشند به عنوان شرکت‌های دارای پیچیدگی بیشتر شناسایی و در آن صورت مقدار متغیر پیچیدگی برابر ۱ می‌باشد و در غیر اینصورت متغیر تحقیق برابر با صفر است.

که در مدل‌های فوق متغیرهای مستقل پژوهش عبارتند از:

CSR_SCORE = مسئولیت اجتماعی

مسئولیت اجتماعی از مجموع نتایج ۴ معیار زیر به دست می‌آید:

Community : اگر شرکت برنامه حمایت از آموزش برای اعضای حرفه و یا صنعت و یا جامعه داشته باشد برابر با یک و در غیر این صورت برابر با صفر است.

Diversity : از لگاریتم تعداد اعضای هیات مدیره استفاده می‌شود

Environment : برای اندازه‌گیری این متغیر از دو معیار استفاده شده است:

(۱) نسبت دارایی‌های ثابت به کل دارایی‌ها

(۲) اگر شرکت دارای گواهی‌نامه ISO 14000 داشته باشد

یک و در غیر اینصورت برابر صفر است.

$\text{Product characteristicst}$: از نسبت هزینه‌های تحقیق و توسعه و تبلیغات به فروش استفاده می‌شود.

EM = مدیریت سود

برای اندازه‌گیری مدیریت سود از مدل دجو و دیچو (۲۰۰۲) استفاده شده است:

$$\Delta \text{WC}_t = \alpha_0 + \alpha_1 \text{CFO}_{t-1} + \alpha_2 \text{CFO}_t + \alpha_3 \text{CFO}_{t+1} + \varepsilon_0$$

که در این مدل:

$\Delta CFO_{i,t}$ معادل تغییر در جریان های نقدی حاصل سال t نسبت به سال قبل

$Earn Vol_{i,t}$ = نوسانات بازدهی

نوسانات بازدهی طبق رابطه ی زیر محاسبه می شود:

جهت بررسی این متغیر از مدل GARCH استفاده می شود. علت استفاده از این روش، این است که تغییر نوسانات در بازارهای مالی به نوعی نشان دهنده ی ناهمسانی واریانس در یک دوره ی زمانی است. اگر داده های بازده یک شرکت در دسترس باشد، در آن صورت انحراف معیار این بازده نشان دهنده ی سطح ریسک سهام خواهد بود. طبیعی است که ریسک سهام در طول زمان تغییر خواهد کرد. این مدل که تعمیم مدل ARCH است، توسط بولرسلو در سال ۱۹۸۶ معرفی شد (گجراتی، ۱۳۷۸).

$$h_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^q [\alpha_i \varepsilon_{t-i}^2 + B_1 Growth_{i,t} + (r_i - r_f)] + \sum_{i=1}^p \beta_i h_{t-i}$$

h_t = واریانس شرطی همبسته

$B_1 Growth_{i,t}$ = نرخ رشد سبد سهام

$(r_i - r_f)$ = بازدهی مازاد سبد سهام

h_{t-i} = جزء پیش بینی واریانس تأخیری

ε_{t-i}^2 = اخبار راجع به نوسان پذیری در دوره گذشته که

توسط متغیر تأخیری مربع که می توان با محاسبه

$(r_{t-i} - \mu)^2$ آن را محاسبه کرد.

$Foreign_{i,t}$ = شاخص صادرات

$Loss_{i,t}$ = زیان شرکت می باشد و در صورتی که درآمد شرکتی

در دو یا چند سال منفی باشد برابر با ۱ و در غیر اینصورت ۰ است

$Big auditor_{i,t}$ = حسابرسان بزرگ شرکت که اگر حسابرسی

شرکت به وسیله شرکت های بزرگ صورت گرفته باشد برابر با

یک و در غیر اینصورت برابر با صفر خواهد بود.

$Industry_{i,t}$ = شاخص صنعت

۵- یافته های پژوهش

۵-۱- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

در آمار توصیفی به وضعیت داده ها با شاخص های مرکزی پرداخته می شود. نگاره شماره ۴-۱ وضعیت داده ها را به شرح زیر نشان می دهد که شامل میانگین، میانه، بیشینه، کمینه، انحراف معیار، چولگی، آماره جارک برا و احتمال آن می باشد.

ΔWGC_t = برابر با تغییرات کل تعهدات شرکت در سال t نسبت به سال $t-1$ می باشد، تعهدات شرکت برابر است با سود عملیاتی شرکت منهای جریان وجه نقد عملیاتی شرکت تقسیم بر دارایی های شرکت.

CFO_{t-1} = برابر با جریان وجه نقد عملیاتی در سال $t-1$ تقسیم بر دارایی های شرکت

CFO_t = برابر با جریان وجه نقد عملیاتی در سال t تقسیم بر دارایی های شرکت

CFO_{t+1} = برابر با جریان وجه نقد عملیاتی در سال $t+1$ تقسیم بر دارایی های شرکت

ε_0 = باقیمانده مدل می باشد که شاخصی برای اندازه گیری مدیریت سود می باشد.

همچنین متغیرهای کنترلی این پژوهش عبارتند از:

$Size_{i,t}$ = اندازه شرکت که به وسیله لگاریتم طبیعی دارایی کل به دست می آید.

$leverage_{i,t}$ = اهرم مالی

$$leverage = \frac{Debt}{Equity}$$

$ROA_{i,t}$ = بازده دارایی

$$ROA = \frac{Net Profit}{Total Asset}$$

$MTB_{i,t}$ = نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری

$$MTB = \frac{Book Value}{Market Value}$$

$Accruals_{i,t}$ = کیفیت اقلام تعهدی

کیفیت اقلام تعهدی:

در این پژوهش برای اندازه گیری کیفیت اقلام تعهدی از رابطه ی کازنیک (۱۹۹۹)، به صورت زیر استفاده می کنیم:

$$ACCR_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 [\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}] + \alpha_2 PPE_{i,t} + \Delta CFO_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در این رگرسیون:

$ACCR_{i,t}$ ، معادل کل اقلام تعهدی

$\Delta REV_{i,t}$ معادل تغییر درآمد فروش سال t نسبت به سال قبل

$\Delta REC_{i,t}$ معادل تغییر در خالص حساب های دریافتی سال t

نسبت به سال قبل

$PPE_{i,t}$ معادل بهای تمام شده اموال، ماشین آلات و تجهیزات

جدول ۱: آمار توصیفی داده‌های پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	آماره جاکر برا	احتمال جاکر برا
پسچیدگی	0.91	1.00	1.00	0.00	0.29	-2.81	8.92	3308.54	0.00
مسئولیت اجتماعی	0.93	0.85	1.68	0.65	0.23	1.18	3.53	287.98	0.00
مدیریت سود	-64.43	0.06	6236.56	-18494.42	903.04	-11.99	198.53	1924125	0.00
اندازه شرکت	5.72	5.65	8.36	3.54	0.85	0.26	3.20	14.93	0.00
اهرم مالی	1.25	0.68	58.99	0.01	4.56	12.01	151.72	1125206	0.00
بازده دارایی	912696.10	0.00	50961796	-23333613	4410094	7.28	71.23	241316.50	0.00
ارزش بازاری به ارزش دفتری	14.68	3.33	1489.07	0.00	93.47	12.25	165.71	744592.50	0.00
کیفیت اقلام تعهدی	1556889	205678.00	24700000	-10700000	11469069	9.49	204.52	2031517	0.00
نوسانات بازدهی	51.67	22.50	859.50	-64.49	95.59	2.61	13.88	7218.69	0.00
شاخص صادرات	31921.78	34122.55	40201.86	18886.30	6726.57	-0.72	2.31	127.16	0.00
زیان شرکت	663268.60	30308.00	38335903	-4903144	2873422	7.57	72.05	247785.40	0.00
تخصص حسابداری در صنعت	0.60	1.00	1.00	0.00	0.49	-0.41	1.17	199.71	0.00
شاخص صنعت	23426.07	19469.40	75181.90	6157	16724.58	1.50	4.47	555.28	0.00
فرصت های رشد	50.70	21.54	858.50	-65.49	95.62	2.60	13.87	7198.46	0.00

نتایج درستی را ارائه نمی‌دهد. از این رو در ادامه لازم است، نرمال بودن توزیع این متغیر مورد آزمون قرار گیرد. نرمال بودن باقیمانده‌های مدل رگرسیونی یکی از فرض‌هایی رگرسیونی است که نشان‌دهنده اعتبار آزمون‌های رگرسیونی است، بنابراین نرمال بودن متغیرهای وابسته به نرمال بودن باقیمانده‌های مدل (تفاوت مقادیر برآوردی از مقادیر واقعی) می‌انجامد. پس لازم است نرمال بودن متغیر وابسته قبل از برآورد پارامترها کنترل شود و در صورت برقرار نبودن این شرط راه‌حل مناسبی برای نرمال نمودن آن‌ها (از جمله تبدیل نمودن آن) اتخاذ نمود. در این مطالعه این موضوع از طریق آماره کولموگروف-اسمیرنوف^۳ (K-S) مورد بررسی قرار می‌گیرد و توسط نرم افزار Spss25 مورد تجزیه و تحلیل واقع شده است. فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر می‌باشد:

$$\begin{cases} H_0 : Normal Distribution \\ H_1 : Not Normal Distribution \end{cases}$$

اگر سطح اهمیت آماره این آزمون بیشتر از ۰/۰۵ باشد (Prob>.05) فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع متغیر پذیرفته می‌شود. در جدول ۲ نتایج آزمون K-S برای متغیر رتبه اعتباری و همچنین نرمال بودن متغیرهای مستقل و کنترلی شرکت‌های نمونه ارائه شده است.

با دقت در نتایج جدول فوق، با توجه به اینکه مقدار چولگی و کشیدگی متغیرها باید بین ۳+ و ۳- باشد لذا متغیرهای مدیریت سود، اهرم مالی، بازده دارایی، ارزش بازاری به ارزش دفتری، کیفیت اقلام تعهدی و زیان شرکت دارایی چولگی و کشیدگی به صورت همزمان می‌باشند و متغیرهای پسچیدگی، مسئولیت اجتماعی، اندازه شرکت، نوسانات بازدهی شاخص صنعت و فرصت های رشد فقط دارایی کشیدگی می‌باشند. همچنین بر اساس آمار توصیفی ارائه شده در جدول ۱، در بین متغیرهای تحقیق، متغیر کیفیت اقلام تعهدی دارایی بیشترین میزان پراکندگی اطلاعات را داشته و متغیر مسئولیت اجتماعی کمترین میزان پراکندگی در بین متغیرها را دارد. در بین متغیرها کمترین میزان میانگین مربوط به تخصص حسابداری در صنعت و بوده و بیشترین میزان آن مربوط به کیفیت اقلام تعهدی می‌باشد همچنین آماره جاکر برا و میزان احتمال آن که کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد، نشان دهنده نرمال نبودن متغیرهای پژوهش می‌باشد.

آزمون نرمال بودن توزیع متغیر وابسته تحقیق

در انجام این تحقیق به منظور تخمین پارامترهای مدل از روش حداقل مربعات معمولی استفاده می‌گردد و این روش بر این فرض استوار است که متغیر وابسته تحقیق دارایی توزیع نرمال باشد، به طوری که توزیع غیر نرمال متغیر وابسته منجر به تخطی از مفروضات این روش برای تخمین پارامترها شده و

جدول ۲ - نتایج آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش

نماد	متغیرهای پژوهش	Statistic	df	Sig.
COMPLEX	پیچیدگی گزارشگری مالی	.537	660	.000
CSR_SCORE	مسئولیت اجتماعی	.172	660	.000
EM	مدیریت سود	.433	660	.000
SIZE	اندازه شرکت	.086	660	.000
leverage	اهرم مالی شرکت	.280	660	.000
ROA	بازده دارایی ها صاحبان سهام	.391	660	.000
MTB	ارزش بازاری به ارزش دفتری	.439	660	.000
Accruals	کیفیت اقلام تعهدی	.382	660	.000
Earn Vol	نوسانات بازدهی شرکت	.189	660	.000
Foreignn	شاخص صادرات	.277	660	.000
LOSS	زیان شرکت	.375	660	.000
Big auditor	تخصص حسابداری در صنعت	.399	660	.000
Industry	شاخص صنعت	.141	660	.000
Growth	فرصت های رشد	.189	660	.000

آزمون پایایی

در این قسمت ابتدا به بررسی ایستایی یا پایایی متغیرهای پژوهش پرداخته شد. به منظور بررسی پایایی، از آزمون هادری استفاده شد. نتایج این آزمون در نگاره ۴-۵ نشان داده شده است.

با توجه به نتایج جدول (۴) این آزمون، به جز متغیرهای نوسانات بازدهی و فرصت های رشد که در سطح مانا نیستند و با یک مرتبه تفاضل به مانایی می رسند، سایر متغیرها به دلیل اینکه میزان P آنها کمتر از ۰/۰۵ است، در سطح پایا می باشند. و این موضوع به این معنا است که، میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سالها مختلف ثابت بوده است. در نتیجه استفاده از این متغیرها در مدل باعث بوجود آمدن رگرسیون کاذب نمی شود.

با توجه به این که تمامی متغیرهای تحقیق سطح اهمیت آماره K-S کمتر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع این متغیرها در سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده و بیانگر این است که متغیرهای تحقیق از توزیع نرمال برخوردار نمی باشند و باید از آزمون ناپارامتریک برای بررسی همبستگی بین متغیرها استفاده کنیم.

بررسی همبستگی میان متغیرهای تحقیق

در این بخش با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن به بررسی ارتباط متغیرهای تحقیق و همبستگی موجود بین آنها پرداخته می شود و توسط نرم افزار Spss 25 مورد تجزیه و تحلیل واقع شده است. ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای تحقیق در جدول ۳ ارائه شده است. براساس نتایج حاصل از آماره اسپیرمن، پیچیدگی گزارشگری مالی با تمرکز مالکان و دوگانگی مسئولیت مدیرعامل همبستگی معکوس و با حاکمیت شرکتی، نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره و اندازه شرکت دارای همبستگی مستقیم دارد. همچنین حاکمیت شرکتی با نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره، دوگانگی مسئولیت مدیرعامل و اندازه شرکت همبستگی مستقیم دارد. و نیز مشاهده می شود که نسبت اعضای غیر موظف با دوگانگی مسئولیت مدیرعامل و اندازه شرکت همبستگی مثبت و معنادار می باشد.

جدول ۳ - همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای تحقیق

	پیچیدگی	مسئولیت اجتماعی	مدیریت سود	اهرم مالی	بازده دارایی	ارزش بازار به دفتری	کیفیت اقلام تعهدی	رشد بازدهی	شاخص صادرات	زبان شرکت	تخصص حسابدار در صنعت	شاخص صنعت	فرصت های رشد
پیچیدگی	1												
	.												
مسئولیت اجتماعی	-.086	1											
	.003	.											
مدیریت سود	.050	.059	1										
	.084	.041	.										
اهرم مالی	-.039	-.039	-.106	1									
	.183	.178	.000	.									
بازده دارایی	-.021	.068	.037	-.065	1								
	.467	.019	.204	.025	.								
ارزش بازار به دفتری	.066	.031	.010	-.072	.011	1							
	.089	.433	.802	.063	.783	.							
کیفیت اقلام تعهدی	.092	.050	-.027	.074	.012	-.086	1						
	.001	.087	.355	.010	.687	.028	.						
رشد بازدهی	.028	.013	.037	-.037	-.015	.047	-.048	1					
	.327	.661	.200	.206	.612	.231	.097	.					
شاخص صادرات	.002	-.036	-.035	-.108	.150	.050	.060	-.016	1				
	.949	.212	.232	.000	.000	.201	.040	.576	.				
زبان شرکت	.021	.089	.095	-.085	.428	.068	-.021	.010	.074	1			
	.464	.002	.001	.003	.000	.082	.465	.729	.011	.			
تخصص حسابدار در صنعت	-.024	-.072	.034	-.042	-.036	-.018	.002	.020	-.028	-.015	1		
	.414	.013	.235	.149	.217	.643	.935	.497	.334	.603	.		
شاخص صنعت	-.060	.019	.108	-.225	.125	.004	-.069	.070	.008	.138	.052	1	
	.039	.502	.000	.000	.000	.928	.018	.016	.783	.000	.076	.	
فرصت های رشد	.028	.013	.037	-.037	-.015	.047	-.048	1	-.017	.010	.020	.070	1
	.327	.661	.197	.208	.610	.230	.096	.000	.569	.727	.496	.016	.

جدول ۴ نتایج آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیرها	آزمون ریشه واحد هادری در سطح		آزمون ریشه واحد هادری با یک مرتبه تفاضل	
	آماره t	P-value	آماره t	P-value
COMPLEX	6.57538	.0000*	*	*
CSR_SCORE	3.64071	.0000*	*	*
EM	4.05491	.0000*	*	*
SIZE	4.10141	.0000*	*	*
leverage	4.12521	.0000*	*	*
ROA	.567097	.0000*	*	*
MTB	.187682	.0143*	*	*
Accurals	1.30221	.0000*	*	*
Earn Vol	.273931	.1013*	.560375	.0000*
Foreign	.014539	.0000*	*	*
LOSS	2.39951	.0000*	*	*
Big auditor	2.38031	.0000*	*	*
Industry	4.88371	.0000*	*	*
Growth	.312451	.0947*	.556685	.0000*

آزمون چاو

آزمون هاسمن

آزمون هاسمن بر پایه‌ی وجود یا عدم وجود ارتباط بین خطای رگرسیون تخمین زده شده و متغیرهای مستقل مدل شکل گرفته است. فرضیات این آزمون عبارتند از:

H_0 : Random Effect

H_1 : Fixed Effect

همانطور که جدول ۶ نشان می‌دهد، در مدل هاسمن مربوط به فرضیه اول به دلیل اینکه مقدار p-value کمتر از ۰,۰۵ است، روش مناسب برای برآورد آزمون این فرضیه، مدل اثرات ثابت می‌باشد. و در فرضیه دوم، مقدار P بیشتر از ۰/۰۵ است که این به معنی عدم وجود ارتباط بین خطای رگرسیون تخمین زده شده و متغیرهای مستقل است، بنابراین فرضیه H_0 پذیرفته و فرضیه H_1 رد می‌شود. با توجه به نتایج آزمون چاو و آزمون هاسمن مناسب‌ترین روش برای برآورد آزمون فرضیه، مدل اثرات تصادفی است می‌باشد.

برای تشخیص مناسب تخمین مدل رگرسیون، ابتدا باید بررسی شود که آیا ناهمگنی یا تفاوت‌های فردی وجود دارد یا خیر؟ در صورت وجود ناهمگنی از روش داده‌های تابلویی^۴ و در غیر این صورت از روش تلفیقی^۵ استفاده می‌شود. به همین جهت از آزمون چاو^۶ برای تعیین به‌کارگیری مدل اثرات ثابت در مقابل تلفیق کل داده‌ها (یکپارچه شده) انجام می‌شود. فرضیات این آزمون به صورت زیر می‌باشد:

H_0 : Pooled Model

H_1 : panel Model

نتایج آزمون چاو نشان می‌دهد، مقدار p در مدل کمتر از ۰/۰۵ است در نتیجه فرض H_0 رد شده و فرضیه H_1 تأیید می‌گردد، لذا می‌توان نتیجه گرفت که ناهمگنی فردی (اثرات فردی غیر قابل مشاهده) وجود دارد و باید از روش داده‌های تابلویی^۷ برای برآورد مدل استفاده کرد. در نتیجه برای تعیین استفاده از مدل اثر ثابت در مقابل مدل اثر تصادفی در مرحله بعد آزمون هاسمن^۸ انجام می‌شود.

جدول ۵- آزمون چاو

آزمون اثرات	مقدار آماره	D.F.	Prob.	فرضیه	نتیجه آزمون
F دوره	0.004326	(9,1167)	0.0000	اول	مدل داده های تابلویی
کای- دو دوره	0.039671	9	0.0000		
F دوره	0.044156	(65,583)	0.0000	اول فرعی	مدل داده های تابلویی
کای- دو دوره	0.248488	65	0.0000		

جدول ۶- نتیجه آزمون هاسمن

آماره کای- دو	درجه آزادی	P-value	نتیجه آزمون	فرضیه
31.347336	12	0.0017	مدل اثرات ثابت	اول
33.817304	11	0.0004	مدل اثرات تصادفی	دوم

است. و در نهایت فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر تدوین شده‌اند:

- (۱) با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می‌یابد.
- (۲) با کاهش مدیریت سود در شرکت‌ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می‌یابد

نتایج حاصل از برازش مدل‌های رگرسیونی تحقیق

در این بخش، برای هر یک از فرضیه‌های تحقیق ابتدا الگوی لازم برای تخمین مدل تعیین گردیده و سپس مدل تحقیق برآورد و نتایج حاصل از آن تفسیر می‌شود. همچنین برای هر فرضیه آزمون مفروضات آماری مربوط به آن شامل بررسی نرمال بودن باقیمانده‌ها، همسان بودن واریانس باقیمانده‌ها، استقلال باقیمانده‌ها و خطی بودن مدل همراه با توضیحات و نتایج حاصل از آن ارائه می‌گردد و کلیه آزمون‌های فوق توسط نرم افزار 9 Eviews مورد تجزیه و تحلیل واقع شده

نتایج آزمون فرضیه اول تحقیق

هدف از آزمون فرضیه اول تحقیق تبیین ارتباط بین مسئولیت اجتماعی در شرکت ها و پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می باشد و فرضیه آماری آن به صورت زیر تعریف می شود:

H_0 با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش نمی یابد.

H_1 : با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می یابد.

این فرضیه با استفاده از مدل (۱) به صورت داده‌های پانل برآورد می‌شود و در صورتی که ضریب β_1 در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار باشد مورد تأیید قرار خواهد گرفت.

$$\begin{cases} H_0 : \beta_i = 0 \\ H_1 : \beta_i \neq 0 \end{cases}$$

در این پژوهش برای آزمون فرضیات پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده شده است:

مدل (۱)

$$\begin{aligned} \text{Complexity}_{i,t} = & \alpha_0 + \beta_1 \text{CSR\_SCORE}_{i,t} + \beta_2 \text{Size}_{i,t} \\ & + \beta_3 \text{leverage}_{i,t} + \beta_4 \text{ROA}_{i,t} \\ & + \beta_5 \text{MTB}_{i,t} + \beta_6 \text{Accruals}_{i,t} \\ & + \beta_7 \text{Earn Vol}_{i,t} + \beta_8 \text{Foreign}_{i,t} \\ & + \beta_9 \text{Loss}_{i,t} + \beta_{10} \text{Big auditor}_{i,t} \\ & + \beta_{11} \text{Industry}_{i,t} + \beta_{12} \text{Growth}_{i,t} \\ & + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

میزان آماره F و سطح معنی داری آن که کمتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین فرض صفر با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بوده و بر اساس داده های موجود به خوبی قادر به بیان متغیر وابسته می

باشد. همچنین با توجه به میزان ضریب تعیین حدود ۷۵٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل بیان می شود. آماره دوربین واتسون نیز با مقدار ۱,۳۲۳ نشان می دهد که باقی مانده ها در رگرسیون دارای خودهمبستگی نمی باشند. با توجه به آماره t متغیر اندازه مسئولیت اجتماعی که برابر با ۳,۱۳۸- بوده و میزان احتمال آن که برابر با ۰,۰۰۲ بوده و کمتر از ۵ درصد است. بنابراین مسئولیت اجتماعی با پیچیدگی گزارشگری مالی ارتباط منفی و معنی داری دارد. نتایج حاصل از جدول فوق نشان می دهند که افزایش پیچیدگی گزارشگری مالی و مسئولیت اجتماعی دارای یک رابطه ی معکوس بوده بنابراین فرضیه اول پژوهش با احتمال ۹۵٪ تأیید می شود. یعنی در صورتی که سازمان ها تلاش کنند و مسئولیت اجتماعی را در شرکت ها افزایش دهند می توانند باعث کاهش پیچیدگی گزارشگری مالی شوند. در بین متغیرهای کنترلی متغیر اندازه شرکت ها با میزان ۷,۹۲۴ بوده و سطح معنی داری این آزمون که برابر با ۰,۰۰۰ می باشد، وجود رابطه معنی دار بین اندازه شرکت و پیچیدگی گزارشگری مالی پذیرفته می شود. همچنین اهرم مالی شرکت، بازده دارایی ها و اهرم مالی شرکت با میزان آماره و ضرایب مثبت و همچنین P-Value کمتر از ۰,۰۵ با پیچیدگی گزارشگری مالی رابطه مستقیم و معنا دار دارند. و نیز متغیرهای تخصص حسابداری در صنعت و شاخص صنعت به ترتیب با میزان آماره ۲,۱۰۳- و ۲۶,۷۱۸- و مقدار P-Value کمتر از ۰,۰۵ با پیچیدگی گزارشگری مالی رابطه ی معکوس و معنی دار دارد. اما سایر متغیرهای پژوهش با پیچیدگی گزارشگری مالی دارای رابطه ی معنی دار نمی باشند.

جدول ۷: نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون

متغیر	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی داری	نتایج فرضیه
عرض از مبدأ	C	0.002	0.003	0.498	0.618	
مسئولیت اجتماعی	CSR_SCORE	-0.071	0.023	-1.383	0.002	تأیید
اندازه شرکت	SIZE	0.081	0.010	7.924	0.000	تأیید
اهرم مالی شرکت	leverage	0.036	0.016	2.318	0.021	تأیید
بازده دارایی ها	ROA	0.012	0.024	0.505	0.614	رد
ارزش بازاری به ارزش دفتری	MTB	0.015	0.017	0.859	0.390	رد
کیفیت اقلام تعهدی	Accruals	0.030	0.009	3.450	0.001	تأیید
نوسانات بازدهی شرکت	Earn Vol	-0.268	9.295	-0.782	0.434	رد
شاخص صادرات	Foreign	-0.011	0.043	-0.259	0.796	رد
زیان شرکت	LOSS	0.005	0.027	0.173	0.862	رد
تخصص حسابداری در صنعت	Big auditor	-0.009	0.004	-1.032	0.036	تأیید
شاخص صنعت	Industry	-0.248	0.009	-6.718	0.000	تأیید
فرصت های رشد	Growth	7.311	9.301	0.786	0.432	رد
ضریب تعیین		۷۵٪			آماره F	8.023

متغیر	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی داری	نتایج فرضیه
ضریب تعیین تعدیل شده	C	۶۶٪		معنی داری (P-Value)	0.000	
				آماره دوربین واتسون	1.323	

نتایج آزمون فرضیه فرعی ۱-۱

هدف از آزمون فرضیه اول تحقیق تبیین ارتباط بین برنامه های آموزشی برای اعضا، حرفه یا صنعت در شرکت ها و پیچیدگی گزارشگری مالی آنها می باشد. در این پژوهش برای آزمون فرضیات پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده شده است:

مدل (۱-۱)

$$\text{Complexity}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \text{community}_{i,t} + \beta_2 \text{Size}_{i,t} + \beta_3 \text{leverage}_{i,t} + \beta_4 \text{ROA}_{i,t} + \beta_5 \text{MTB}_{i,t} + \beta_6 \text{Accurals}_{i,t} + \beta_7 \text{Earn Vol}_{i,t} + \beta_8 \text{Foreign}_{i,t} + \beta_9 \text{Loss}_{i,t} + \beta_{10} \text{Big auditor}_{i,t} + \beta_{11} \text{Industry}_{i,t} + \beta_{12} \text{Growth}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

همانطور که در جدول فوق مشاهده می شود با توجه به نتایج حاصل از فرضیه اول پژوهش و فرضیه اول پژوهش در خصوص ارتباط معکوس مسئولیت اجتماعی در شرکت ها و پیچیدگی گزارشگری مالی تأیید می شود. بنابراین با افزایش مسئولیت اجتماعی در شرکت ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می یابد. شکل برآورد شده مدل با استفاده از نرم افزار 9 Eviews به صورت زیر خواهد بود:

$$\begin{aligned} \text{Complexity}_{i,t} = & 0.002 - 0.071 \text{CSR\_SCORE}_{i,t} \\ & + 0.081 \text{Size}_{i,t} + 0.030 \text{Accurals}_{i,t} \\ & - 0.009 \text{Big auditor}_{i,t} \\ & - 0.248 \text{Industry}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

جدول ۸: نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون

متغیر	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی داری	نتایج فرضیه
عرض از مبدأ	C	0.884	0.021	41.149	0.000	
برنامه های آموزشی برای اعضا صنعت	community	-0.016	0.003	-4.769	0.000	تأیید
اندازه شرکت	SIZE	0.001	0.002	0.288	0.774	رد
اهرم مالی شرکت	leverage	-0.002	0.003	-0.438	0.662	رد
بازده دارایی ها	ROA	0.000	0.000	0.066	0.948	رد
ارزش بازاری به ارزش دفتری	MTB	0.000	0.000	-0.022	0.983	رد
کیفیت اقلام تعهدی	Accurals	0.000	0.000	0.095	0.925	رد
نوسانات بازدهی شرکت	Earn Vol	-0.002	0.011	-0.162	0.872	رد
شاخص صادرات	Foreign	0.000	0.000	-0.086	0.931	رد
زیان شرکت	LOSS	0.000	0.000	0.108	0.914	رد
تخصص حسابدار در صنعت	Big auditor	0.004	0.002	1.583	0.114	رد
شاخص صنعت	Industry	0.000	0.000	5.086	0.000	تأیید
فرصت های رشد	Growth	0.002	0.011	0.162	0.872	رد
ضریب تعیین		۶۵٪		آماره F	۷,۳۳۲	
ضریب تعیین تعدیل شده		۶۴٪		معنی داری (P-Value)	0.000	
				آماره دوربین واتسون	۱,۲۲۳	

بیان می شود. آماره دوربین واتسون نیز با مقدار ۱,۲۲۳ نشان می دهد که باقی مانده ها در رگرسیون دارای خودهمبستگی نمی باشند. با توجه به آماره t متغیر برنامه های آموزشی برای اعضا که برابر با -4.769 بوده و میزان احتمال آن که برابر با ۰,۰۰۰ بوده و کمتر از ۵ درصد است بنابراین برنامه های

میزان آماره F و سطح معنی داری آن که کمتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین فرض صفر با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بوده و بر اساس داده های موجود به خوبی قادر به بیان متغیر وابسته می باشد. همچنین با توجه به میزان ضریب تعیین حدود ۶۵٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل

$$\text{Complexity}_{i,t} = 0.884 - 0.016\text{community}_{i,t} + 0.000\text{Industry}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

نتایج آزمون فرضیه فرعی ۱-۲

هدف از آزمون فرضیه ۱-۲ تحقیق تبیین ارتباط بین تعداد اعضای هیات مدیره در شرکت ها و پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می باشد. در این پژوهش برای آزمون فرضیات پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده شده است:

$$\text{Complexity}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1\text{diversity}_{i,t} + \beta_2\text{Size}_{i,t} + \beta_3\text{leverage}_{i,t} + \beta_4\text{ROA}_{i,t} + \beta_5\text{MTB}_{i,t} + \beta_6\text{Accurals}_{i,t} + \beta_7\text{Earn Vol}_{i,t} + \beta_8\text{Foreign}_{i,t} + \beta_9\text{Loss}_{i,t} + \beta_{10}\text{Big auditor}_{i,t} + \beta_{11}\text{Industry}_{i,t} + \beta_{12}\text{Growth}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

آموزشی برای اعضا با پیچیدگی گزارشگری مالی ارتباط منفی و معنی داری دارد. بنابراین با افزایش برنامه های آموزشی برای اعضا پیچیدگی گزارشگری مالی کاهش می یابد. بوده بنابراین فرضیه اول پژوهش با احتمال ۹۵٪ تأیید می شود. در بین متغیرهای کنترلی شاخص صنعت با میزان ۵.۰۸۶ بوده و سطح معنی داری این آزمون که برابر با ۰,۰۰۰ می باشد، بنابراین وجود رابطه مستقیم و معنی دار را بین شاخص صنعت و پیچیدگی گزارشگری مالی تأیید می کند. اما سایر متغیرهای پژوهش در این فرضیه با پیچیدگی گزارشگری مالی دارای رابطه ی معنی دار نمی باشند. شکل برآورد شده مدل با استفاده از نرم افزار Eviews 9 به صورت زیر خواهد بود:

جدول ۹: نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون

متغیر	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی داری	نتایج فرضیه
عرض از مبدأ	C	0.119	0.321	0.370	0.712	
تعداد اعضای هیات مدیره	diversity	1.428	0.308	4.638	0.000	تأیید
اندازه شرکت	SIZE	-0.022	0.011	-1.990	0.047	تأیید
اهرم مالی شرکت	leverage	-0.084	0.008	-10.033	0.000	تأیید
بازده دارایی ها	ROA	0.000	0.000	0.301	0.763	رد
ارزش بازاری به ارزش دفتری	MTB	0.000	0.000	0.233	0.816	رد
کیفیت اقلام تعهدی	Accurals	0.000	0.000	1.009	0.313	رد
نوسانات بازدهی شرکت	Earn Vol	-0.249	0.230	-1.081	0.280	رد
شاخص صادرات	Foreign	0.000	0.000	0.730	0.466	رد
زیان شرکت	LOSS	0.000	0.000	0.831	0.406	رد
تخصص حسابدار در صنعت	Big auditor	0.078	0.020	3.950	0.000	تأیید
شاخص صنعت	Industry	0.000	0.000	6.549	0.000	تأیید
فرصت های رشد	Growth	0.249	0.230	1.081	0.280	رد
ضریب تعیین	%۷۸		آماره F		12.149	
ضریب تعیین تعدیل شده	%۷۶		معنی داری (P-Value)		0.000	
			آماره دوربین واتسون		۱,۱۱۸	

بوده و کمتر از ۵ درصد است بنابراین تعداد اعضای هیات مدیره با پیچیدگی گزارشگری مالی ارتباط مستقیم و معنی داری دارد. بنابراین با توجه به اینکه فرضیه ۱-۲ پژوهش در خصوص ارتباط معکوس بین این دو متغیر است، با احتمال ۹۵٪ رد می شود. در بین متغیرهای کنترلی متغیر اندازه شرکت و اهرم مالی با ضریب منفی و سطح معنی داری این آزمون کمتر از ۰,۰۰۵، وجود رابطه معکوس و معنی دار بین این متغیر ها و پیچیدگی گزارشگری مالی را تأیید می کند. همچنین متغیر های تخصص حسابدار در صنعت و شاخص

میزان آماره F و سطح معنی داری آن که کمتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین فرض صفر با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بوده و بر اساس داده های موجود به خوبی قادر به بیان متغیر وابسته می باشد. همچنین با توجه به میزان ضریب تعیین حدود ۷۸٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل بیان می شود. آماره دوربین واتسون نیز با مقدار ۱,۱۱۸ نشان می دهد که باقی مانده ها در رگرسیون دارای خودهمبستگی نمی باشند. با توجه به آماره t متغیر اندازه مسئولیت اجتماعی که برابر با ۴.۶۳۸ بوده و میزان احتمال آن که برابر با ۰,۰۰۰

نتایج آزمون فرضیه فرعی ۳-۱

هدف از آزمون فرضیه اول تحقیق تبیین ارتباط بین مسئولیت اجتماعی در شرکت ها و پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می باشد. در این پژوهش برای آزمون فرضیات پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده شده است:
مدل (۳-۱)

$$\text{Complexity}_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 \text{environment}_{i,t} + \beta_2 \text{Size}_{i,t} + \beta_3 \text{leverage}_{i,t} + \beta_4 \text{ROA}_{i,t} + \beta_5 \text{MTB}_{i,t} + \beta_6 \text{Accurals}_{i,t} + \beta_7 \text{Earn Vol}_{i,t} + \beta_8 \text{Foreign}_{i,t} + \beta_9 \text{Loss}_{i,t} + \beta_{10} \text{Big auditor}_{i,t} + \beta_{11} \text{Industry}_{i,t} + \beta_{12} \text{Growth}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

صنعت نیز با ضرایب مثبت و سطح معنی داری این آزمون بیشتر از ۰,۰۵، وجود رابطه مستقیم و معنی دار بین این متغیر ها و پیچیدگی گزارشگری مالی را تأیید می نماید. اما سایر متغیرهای پژوهش با پیچیدگی گزارشگری مالی دارای رابطه ی معنی دار نمی باشند. شکل برآورد شده مدل با استفاده از نرم افزار Eviews 9 به صورت زیر خواهد بود:

$$\begin{aligned} \text{Complexity}_{i,t} = & 0.119 + 1.428 \text{diversity}_{i,t} \\ & - 0.022 \text{Size}_{i,t} - 0.084 \text{leverage}_{i,t} \\ & + 0.078 \text{Big auditor}_{i,t} \\ & + 0.000 \text{Industry}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

جدول ۱۰: نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون

متغیر	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی داری	نتایج فرضیه
عرض از مبدأ	C	0.002	0.003	2.620	0.009	
نسبت دارایی ثابت به دارایی کل	environment	-۰,۰۷۹	0.023	-2.557	0.011	تأیید
اندازه شرکت	SIZE	-0.081	0.010	-2.043	0.042	تأیید
اهرم مالی شرکت	leverage	0.036	0.016	1.319	0.188	رد
بازده دارایی ها	ROA	0.012	0.024	0.072	0.943	رد
ارزش بازاری به ارزش دفتری	MTB	0.015	0.017	0.239	0.811	رد
کیفیت اقلام تعهدی	Accurals	-0.030	0.009	-0.965	0.335	رد
نوسانات بازدهی شرکت	Earn Vol	۰,۲۶۸	9.295	5.087	0.000	تأیید
شاخص صادرات	Foreign	۰,۱۱۰	0.043	2.007	0.045	تأیید
زیان شرکت	LOSS	0.005	0.027	1.568	0.117	رد
تخصص حسابدار در صنعت	Big auditor	-۰,۰۹۰	0.004	-2.099	0.036	تأیید
شاخص صنعت	Industry	۰,۲۴۸	0.009	0.965	0.335	رد
فرصت های رشد	Growth	7.311	9.301	2.620	0.009	تأیید
ضریب تعیین		%69		آماره F	21.403	
ضریب تعیین تعدیل شده		%68		معنی داری (P-Value)	0.000	
				آماره دوربین واتسون	1.324	

معنی داری دارد. بنابراین نتایج حاصل از جدول فوق نشان می دهند که با افزایش و نسبت دارایی ثابت به دارایی کل پیچیدگی گزارشگری مالی کاهش می یابد. بنابراین فرضیه اول پژوهش با احتمال ۹۵٪ تأیید می شود. در بین متغیرهای کنترلی متغیر اندازه شرکت ها با میزان -2.043 بوده و سطح معنی داری این آزمون که برابر با 0.042 می باشد، وجود رابطه معنی دار بین اندازه شرکت و پیچیدگی گزارشگری مالی پذیرفته می شود. همچنین نوسانات بازدهی شرکت، شاخص صادرات و فرصت های رشد میزان ضرایب مثبت و همچنین P-Value کمتر از ۰,۰۵ با پیچیدگی گزارشگری مالی رابطه مستقیم و معنا دار دارند. و نیز متغیر تخصص حسابدار در

میزان آماره F و سطح معنی داری آن که کمتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین فرض صفر با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بوده و بر اساس داده های موجود به خوبی قادر به بیان متغیر وابسته می باشد. همچنین با توجه به میزان ضریب تعیین حدود ۶۹٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل بیان می شود. آماره دوربین واتسون نیز با مقدار ۱,۳۲۴ نشان می دهد که باقی مانده ها در رگرسیون دارای خودهمبستگی نمی باشند. با توجه به آماره t متغیر نسبت دارایی ثابت به دارایی کل که برابر با -2.557 بوده و میزان احتمال آن که برابر با ۰,۱۱ بوده و کمتر از ۵ درصد است بنابراین نسبت دارایی ثابت به دارایی کل با پیچیدگی گزارشگری مالی ارتباط منفی و

صنعت با میزان آماره ۰,۰۹۰- و مقدار P-Value کمتر از ۰,۰۵ با پیچیدگی گزارشگری مالی رابطه ی معکوس و معنی دار دارد. اما سایر متغیرهای پژوهش با پیچیدگی گزارشگری مالی دارای رابطه ی معنی دار نمی باشند. شکل برآورد شده مدل با استفاده از نرم افزار 9 Eviews به صورت زیر خواهد بود:

$$\begin{aligned} \text{Complexity}_{i,t} = & 0.002 - 0.079 \text{environment}_{i,t} \\ & + 0.081 \text{Size}_{i,t} + 0.268 \text{Earn Vol}_{i,t} \\ & + 0.110 \text{Foreign}_{i,t} \\ & - 0.090 \text{Big auditor}_{i,t} \\ & + 7.311 \text{Growth}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

نتایج آزمون فرضیه فرعی ۱-۴

هدف از آزمون فرضیه اول تحقیق تبیین ارتباط بین مسئولیت اجتماعی در شرکت ها و پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می باشد. در این پژوهش برای آزمون فرضیات پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده شده است:

مدل (۴-۱)

$$\begin{aligned} \text{Complexity}_{i,t} = & \alpha_0 + \beta_1 \text{productch}_{i,t} + \\ & \beta_2 \text{Size}_{i,t} + \beta_3 \text{leverage}_{i,t} + \beta_4 \text{ROA}_{i,t} + \beta_5 \text{MTB}_{i,t} + \\ & \beta_6 \text{Accurals}_{i,t} + \beta_7 \text{Earn Vol}_{i,t} + \beta_8 \text{Foreign}_{i,t} + \\ & \beta_9 \text{Loss}_{i,t} + \beta_{10} \text{Big auditor}_{i,t} + \beta_{11} \text{Industry}_{i,t} + \\ & \beta_{12} \text{Growth}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

جدول ۱۱: نتایج حاصل از برازش معادله رگرسیون

متغیر	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی داری	نتایج فرضیه
عرض از مبدأ	C	0.002	0.003	2.540	0.000	
نسبت هزینه های تبلیغات و بازاریابی به فروش	productch	۰,۷۱۰	0.023	1.573	0.116	رد
اندازه شرکت	SIZE	-0.081	0.010	-3.395	0.001	تأیید
اهرم مالی شرکت	Leverage	-0.036	0.016	-1.977	0.049	تأیید
بازده دارایی ها	ROA	0.012	0.024	0.899	0.369	رد
ارزش بازاری به ارزش دفتری	MTB	0.015	0.017	0.218	0.827	رد
کیفیت اقلام تعهدی	Accurals	0.030	0.009	0.126	0.900	رد
نوسانات بازدهی شرکت	Earn Vol	-۲,۶۷۸	9.295	-1.152	0.250	رد
شاخص صادرات	Foreign	۰,۰۱۱	0.043	4.773	0.000	تأیید
زیان شرکت	LOSS	0.005	0.027	2.189	0.029	تأیید
تخصص حسابداری در صنعت	Big auditor	۰,۰۹۰	0.004	1.694	0.091	رد
شاخص صنعت	Industry	-۰,۲۸۴	0.009	-3.327	0.001	تأیید
فرصت های رشد	Growth	7.311	9.301	1.152	0.250	رد
ضریب تعیین		۷۸%		آماره F	۱۱,۳۲۵	
ضریب تعیین تعدیل شده		۷۶%		معنی داری (P-Value)	0.000	
				آماره دوربین واتسون	۱,۴۲۵	

هزینه های تبلیغات و بازاریابی به فروش با پیچیدگی گزارشگری مالی ارتباط معنی داری ندارد. بنابراین نتایج حاصل از جدول فوق نشان می دهند که افزایش نسبت هزینه های تبلیغات و بازاریابی به فروش ارتباطی با پیچیدگی گزارشگری مالی ندارد. بنابراین فرضیه ۱-۴ پژوهش با احتمال ۹۵٪ رد می شود. در بین متغیرهای کنترلی متغیر اندازه شرکت، اهرم مالی و شاخص صنعت با میزان ضرایب منفی و سطح معنی داری کمتر از ۰,۰۵ می باشد، وجود رابطه معکوس و معنی دار بین این متغیرها و پیچیدگی گزارشگری مالی پذیرفته می شود. همچنین متغیرهای شاخص صادرات و زیان شرکت با میزان

میزان آماره F و سطح معنی داری آن که کمتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین فرض صفر با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بوده و بر اساس داده های موجود به خوبی قادر به بیان متغیر وابسته می باشد. همچنین با توجه به میزان ضریب تعیین حدود ۷۸٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل بیان می شود. آماره دوربین واتسون نیز با مقدار ۱,۴۲۵ نشان می دهد که باقی مانده ها در رگرسیون دارای خودهمبستگی نمی باشند. با توجه به آماره t متغیر نسبت هزینه های تبلیغات و بازاریابی به فروش که برابر با 1.573 بوده و میزان احتمال آن که برابر با 0.116 بوده و بیشتر از ۵ درصد است بنابراین نسبت

H₁: با کاهش مدیریت سود در شرکت ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش نمی یابد.

این فرضیه با استفاده از مدل (V) به صورت داده‌های پانل برآورد می‌شود و در صورتی که ضریب β_1 در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار باشد مورد تأیید قرار خواهد گرفت.

$$\begin{cases} H_0 : \beta_i = 0 \\ H_1 : \beta_i \neq 0 \end{cases}$$

برای بررسی آزمون فرضیه دوم پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده شده است:

مدل (V)

$$\begin{aligned} \text{Complexity}_{i,t} = & \alpha_0 + \beta_1 \text{EM}_{i,t} + \beta_2 \text{Size}_{i,t} \\ & + \beta_3 \text{leverage}_{i,t} + \beta_4 \text{ROA}_{i,t} \\ & + \beta_5 \text{MTB}_{i,t} + \beta_6 \text{Accurals}_{i,t} \\ & + \beta_7 \text{Earn Vol}_{i,t} + \beta_8 \text{Foreign}_{i,t} \\ & + \beta_9 \text{Loss}_{i,t} + \beta_{10} \text{Big auditor}_{i,t} \\ & + \beta_{11} \text{Industry}_{i,t} + \beta_{12} \text{Growth}_{i,t} \\ & + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

آماره و ضرایب مثبت و همچنین P-Value کمتر از ۰,۰۵ با پیچیدگی گزارشگری مالی رابطه مستقیم و معنا دار دارند. اما سایر متغیرهای پژوهش با پیچیدگی گزارشگری مالی دارای رابطه ی معنی دار نمی باشند. شکل برآورد شده مدل با استفاده از نرم‌افزار Eviews 9 به صورت زیر خواهد بود:

$$\begin{aligned} \text{Complexity}_{i,t} = & 0.002 - 0.081 \text{Size}_{i,t} \\ & - 0.036 \text{leverage}_{i,t} \\ & + 0.011 \text{Foreign}_{i,t} + 0.005 \text{Loss}_{i,t} \\ & - 0.284 \text{Industry}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

نتایج آزمون فرضیه دوم تحقیق

هدف از آزمون فرضیه دوم تحقیق تبیین ارتباط بین مدیریت سود در شرکت ها و پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش می باشد و فرضیه آماری آن به صورت زیر تعریف می‌شود:

H₀: با کاهش مدیریت سود در شرکت ها پیچیدگی گزارشگری مالی آنها کاهش نمی یابد.

جدول ۱۲- نتایج حاصل از برآزش معادله رگرسیون

متغیر	نماد	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی داری	نتایج فرضیه
عرض از مبدأ	C	0.003	0.003	34.592	0.000	
مدیریت سود	EM	0.018	0.008	2.395	0.017	تأیید
اندازه شرکت	SIZE	0.082	0.009	3.943	0.000	تأیید
اهرم مالی شرکت	leverage	0.041	0.016	1.500	0.134	رد
بازده دارایی ها	ROA	0.013	0.023	1.430	0.153	رد
ارزش بازاری به ارزش دفتری	MTB	0.013-	0.015-	-2.590	0.010	تأیید
کیفیت اقلام تعهدی	Accurals	0.031	0.009	0.221	0.825	رد
نوسانات بازدهی شرکت	Earn Vol	-11.353	8.653-	-1.025	0.306	رد
شاخص صادرات	Foreign	0.008	0.049	2.714	0.007	تأیید
زیان شرکت	LOSS	0.004	0.027	2.250	0.025	تأیید
تخصص حسابدار در صنعت	Big auditor	-0.008	0.003	1.565	0.118	رد
شاخص صنعت	Industry	0.254	0.011	2.849	0.005	تأیید
فرصت های رشد	Growth	0.003	0.003	1.025	0.306	رد
ضریب تعیین	1%۷		آماره F		7.504	
ضریب تعیین تعدیل شده	1%۶		معنی داری (P-Value)		0.000	
			آماره دوربین واتسون		1.321	

می باشد. همچنین با توجه به میزان ضریب تعیین حدود ۷۱٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل بیان می شود. آماره دوربین واتسون نیز با مقدار ۱,۳۲۳ نشان

میزان آماره F و سطح معنی داری آن که کمتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین فرض صفر با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بوده و بر اساس داده های موجود به خوبی قادر به بیان متغیر وابسته

یکدیگر پیچیدگی گزارشگری مالی افزایش می یابد. اما نسبت هزینه تبلیغات و بازاریابی و تبلیغات فروش نمی تواند تأثیری بر پیچیدگی گزارشگری مالی بگذارد. با وجود اینکه اکثر مطالعات به یک رابطه مثبت بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی اشاره دارند (برامر و همکاران، ۲۰۰۷، اورلایزکی، ۲۰۰۳)، محققینی همچون میل (۲۰۰۶)، هیچگونه رابطه ای بین آنها پیدا نمی کند و دیگر محققین همچون مور (۲۰۰۱)، به یک رابطه منفی دست یافته اند. در واقع این موقعیت تقریباً همانند دو دهه قبل باقی مانده است و فقدان درک از این رابطه ادامه دارد و مکانیزم‌های که عملکرد مالی از طریق آنها بوسیله مسئولیت اجتماعی شرکت افزایش می یابد به خوبی درک نمی شود (پارک ولی، ۲۰۰۹) از نظر سنتی اهداف اقتصادی و اجتماعی در تناقض با یکدیگر درک می شوند اما در حال حاضر این نظر مورد قبول می باشد که شرکت‌ها به عنوان بخشی از جامعه و محیط محلی شان هستند که در آن فعالیت می کند. پس اهداف اجتماعی و اقتصادی اساساً به هم مرتبط می باشند و منافع اجتماعی در شرایط مشخص می توانند در ارتباط با اهداف رقابتی کسب شوند (پری و تاووز، ۲۰۰۹).

همچنین با توجه به متغیر مدیریت سود با مقدار آماره t 2.395 و میزان احتمال آن که برابر با ۰.۰۱۷ بوده و کمتر از ۵ درصد است فرض وجود رابطه معنی دار بین مدیریت سود با پیچیدگی گزارشگری مالی پذیرفته می شود. بنابراین فرضیه دوم پژوهش که در خصوص مستقیم بودن ارتباط بین این دو متغیر است با احتمال ۹۵٪ پذیرفته می شود. در خصوص یافته های این فرضیه نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش های پورکریم و همکاران (۱۳۹۷)، صادقیان و همکاران (۱۳۹۸)، آجینا و همکاران (۲۰۱۶)، چان هسنی و همکاران (۲۰۱۶)، دیبس و دنکر (۲۰۰۴)، هم راستا می باشد. در خصوص این فرضیه می توان اظهار داشت که دستکاری هایی که ممکن است در میزان سود شرکت ها ایجاد شود و یا در واقع مدیریت سود باعث می شود که گزارش های مالی از وضعیت اصلی و نرمال خود خارج شده و پیچیده تر شوند. بنابراین هر قدر که به کمتر شدن مدیریت سود در سازمان ها دقت کنیم می توانیم پیچیدگی گزارشگری مالی را در سازمان ها کاهش دهیم.

فهرست منابع

* اعتمادی، حسین، مومنی، منصور، فرج زاده دهکردی حسن (۱۳۹۱)، "مدیریت سود، چگونه کیفیت سود شرکت را تحت تاثیر قرار می دهد؟" مجله پژوهش های حسابداری مالی، سال ۴، شماره ۲، تابستان ۹۱

می دهد که باقی مانده ها در رگرسیون دارای خودهمبستگی نمی باشند. با توجه به آماره t متغیر مدیریت سود که برابر با 2.395 بوده و میزان احتمال آن که برابر با 0.017 بوده و کمتر از ۵ درصد است بنابراین فرض وجود رابطه معنی دار بین مدیریت سود با پیچیدگی گزارشگری مالی پذیرفته می شود. بنابراین با افزایش مدیریت سود در شرکت ها پیچیدگی گزارشگری آنها افزایش می یابد. در مدل سوم پژوهش در بین متغیرهای کنترلی به ترتیب اندازه شرکت، شاخص صادرات، زیان شرکت و شاخص صنعت با مقدار آماره مثبت و P-Value کمتر از ۰.۰۵، با پیچیدگی گزارشگری مالی رابطه مستقیم و معنا دار دارند. همچنین ارزش بازاری به ارزش دفتری با مقدار آماره 2.590- و مقدار P-Value ۰.۰۱۰ با پیچیدگی گزارشگری مالی رابطه ی معکوس و معنی دار دارند. اما سایر متغیرهای پژوهش با پیچیدگی گزارشگری مالی دارای رابطه ی معنی دار نمی باشند. شکل برآورد شده مدل با استفاده از نرم افزار 9 Eviews به صورت زیر خواهد بود:

$$\begin{aligned} \text{Complexity}_{i,t} = & 0.003 + 0.018EM_{i,t} + 0.082\text{Size}_{i,t} \\ & - 0.013\beta_5\text{MTB}_{i,t} \\ & + 0.008\text{Foreign}_{i,t} + 0.004\text{Loss}_{i,t} \\ & + 0.254\text{Industry}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

بحث و نتیجه گیری

در پژوهش حاضر به بررسی اثرات کاهش پیچیدگی گزارشگری مالی با مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود پرداختیم. با توجه به نتایج حاصل از بررسی آزمون فرضیه های پژوهش با توجه به آماره t متغیر اندازه مسئولیت اجتماعی که برابر با ۳،۱۳۸- بوده و میزان احتمال آن که برابر با ۰.۰۰۲ بوده و کمتر از ۵ درصد است بنابراین مسئولیت اجتماعی با پیچیدگی گزارشگری مالی ارتباط منفی و معنی داری دارد. بنابراین نتایج حاصل از جدول فوق نشان می دهند که افزایش پیچیدگی گزارشگری مالی و مسئولیت اجتماعی دارای یک رابطه ی معکوس بوده بنابراین فرضیه اول پژوهش با احتمال ۹۵٪ تأیید می شود. همچنین با دقت در شاخص های مسئولیت اجتماعی در فرضیه های فرعی (۱-۱)، (۱-۲)، (۱-۳) و (۱-۴)، دریافتیم که با توجه به عوامل و فاکتورهای مسئولیت اجتماعی در سازمان ها، در صورتی که کنترل بر روی برنامه های آموزشی برای اعضا و نسبت دارایی ثابت به کل دارایی بیشتر شود و این فاکتورها در سازمان ها بیشتر شود به دنبال آن می توان انتظار داشت که پیچیدگی گزارشگری مالی در سازمان ها کاهش یابد. اما در صورتی که تعداد اعضای هیأت مدیره افزایش یابد این موضوع سبب می شود که با توجه به نظرات متعدد هر یک از مدیران و گاهی تضاد نظرات آنها با

بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت، ۱۰ (۳۵)، ۴۳-۳۱.

- * Ajina A., Danielle S., Lakhali F. (2016). Corporate Disclosures, Information Asymmetry and Stock-Market Liquidity in France. The Journal of Applied Business Research, Vol. 31, pp. 223238-Jensen M.C.,
- * Biddle, Gary; Hilary, Gilles; Verdi, Rodrigos. (2009). "How Does Financial Reporting Quality Relate to Investment Efficiency?", Journal of Accounting and Economics 48, 139-168
- * Chia-Chun Hsieh., Kai Wai Hui., Yao Zhang. (2016). Analyst Report Readability and Stock Returns. Journal of Business Finance & Accounting, Vol. 43, Issue 12-, pp. 98130-.
- * Chychyla, Roman. Andrew J. Leone, Miguel Minutti-Meza, Complexity of Financial Reporting Standards and Accounting Expertise, Journal of Accounting and Economics (2018),
- * De Bos, A Donker, H, (2004). Monitoring Accounting Changes: Empirical
- * Mercedes, R. Fernandez, (2016) "Social Responsibility and financial performance: the role of good corporate governance" BRQ Business Responsibility Quarterly (2016), 19, PP. 137-151.
- * Mohammad A. A. Zaid, Man Wang, Sara T. F. Abuhijleh, (2019) "The effect of corporate governance practices on corporate social responsibility disclosure: Evidence from Palestine", Journal of Global Responsibility, <https://doi.org/10.1108/JGR-10-2018-0053>
- * Nelling, Edward; Webb, Elizabeth. (2009). Corporate Social responsibility and financial performance: The Vituous circle revisited. Review of Quantitative Finance and Accounting, 32(2), 197-209.
- * Ningtias, D. E., Shonhadji, N. (2018). The Effect of Political Costs, Risk Litigation, Investor Protection Debt to Equity Ratio and Quality Audit Committee on the Quality of Accounting Information. Advanced Science Letters, 24(7): 4878-4881
- * Salewski, Marcus & Henning Zülch. (2012). "The Impact of Corporate Social Responsibility (CSR) on Financial Reporting Quality"
- * Tsoutsoura, Margarita. (2004). Corporate Social responsibility and financial performance. University of California at Berkely, Financial Project.

یادداشت‌ها

¹ ACIFR

² Decho & Dichev

³ - Kolmogorov-Smirnov

⁴ Panel data

⁵ Pooled data

⁶ Chaw test

⁷ Panel data

⁸ Hausman test

- * امیرحسینی، زهرا/قبادی، معصومه(۱۳۹۵)، گزارشگری مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی و مالکیت نهادی، فصلنامه حسابداری مدیریت، مقاله ۴، دوره ۹، شماره ۲۸، بهار ۱۳۹۵
- * جهانشاد، آریتا، حمزه، محمد(۱۳۹۳)، "رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت با اجتناب مالیاتی"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
- * حاجیهبا، زهره، سرفراز، بهمن (۱۳۹۳)، "بررسی رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها و هزینه حقوق صاحبان سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری، مقاله ۵، دوره ۴، شماره ۲
- * حساس یگانه، یحیی، برزگر، قدرت اله (۱۳۹۴)، "مدلی برای افشاء مسئولیت اجتماعی و پایداری شرکت‌ها و وضعیت موجود آن در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران"، فصلنامه بورس اوراق بهادار، شماره ۲۹، بهار ۹۴، سال هشتم، ص ۹۱-۱۱۰
- * سعیدی پور، مریم، مدینه، فرنام(۱۳۹۵)، "بررسی تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی از بعد از قانونی اقتصادی و اخلاقی بر عملکرد شرکت"، نخستین کنفرانس بین المللی پارادایم‌های نوین مدیریت هوشمندی تجاری و سازمانی، تهران، دانشگاه شهید بهشتی
- * شمس زاده، باقر، افخمی، محمد(۱۳۹۵)، "تشخیص مدیریت سود با استفاده از تغییرات گردش دارایی‌ها و حاشیه سود"، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۸، شماره ۳۲، زمستان ۹۵
- * صفری گرایلی مهدی، رضایی پسته نوئی، یاسر/ نوروزی، محمد (۱۳۹۶)، "مدیریت سود و خوانایی گزارشگری مالی: آزمون تجربی رویکرد فرصت طلبانه"، دانش حسابرسی، سال ۱۷، شماره ۶۹، زمستان ۹۶
- * عظیمی، مجید، گنجی ارجنکی، سمیه (۱۳۹۴)، "تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی"، مطالعات حسابداری و حسابرسی، سال ۵، شماره ۱۷، بهار ۹۵
- * مشایخ، شهناز، اربابی، زهرا/رحیمی فر، معصومه(۱۳۹۲)، "بررسی انگیزه‌های مدیریت سود"، شماره ۹، تابستان ۹۲
- * گرمسیری، صدیقه، وکیلی فرد، حمیدرضا، طالب‌نیا، قدرت‌اله. (۱۳۹۶). بررسی اثر کیفیت گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، ویژگی‌های حاکمیت شرکتی، عملکرد مالی، بر شهرت اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در